

„A haza minden előtt” helyőrség

IRODALMI-KULTURÁLIS MELLÉKLET

„Attól válik művészetté egy alkotás, ha megragad, megráz, meghökkent, meglep, eltalálja a szívemet, elgondolkodtat, továbbgondolkodtat, megríkat vagy épp megnevetet.

(Lampl Zsuzsanna)

felvidék

2022. március III. évfolyam 3. szám

2

Kövesdi Károly -
Reformkor és
művészet

6

Finta Viktória -
A vonatok csak
indulnak

11

Kovács Kitti -
Menetszél

13

Géczi János -
Dugó a krókuszok-
kal beszélget

vezérvess

Gágyor Péter

„A haza minden előtt!”

„Kinek szívében a haza él,
az száműzöttnek tekintheti magát mindenhol;
s lelkében üresség van, mit semmi tárgy,
semmi érzet be nem tölt.”

Kölcsey Ferenc

Kóstolgasd Kölcseyt, a dallamot, a mondatot,
szárnyra kap a három szó, felemelkedik.
Várd ki, az nem elég, ha csak kóstolod
a három szót, mely verssé kerekedik.
Vérben nem állunk a vártán – térdig,
a sorsunk könnyebb, mint egykoron.
Ez már nem a végvári vitézek harca
halálos vészben. Elrévedsz a múlton,
merre a haza, és van-e még?
A ház, az utca csak térkép az asztalon.
Több kell, a szétszóródott minden.
Kérdezd a magyar orvost London
klinikáin, a pesti melóst Manchesterben:
Milyen az idegen, az új otthon?
Milyen az, ha már haza nincsen,

hová megy a metrón, a villamoson,
a drága kocsin vagy akár gyalog?
Az idegen utca idegen marad,
az ember csak téblábol, s eloldalog.
Hogyan rettegett mind annak idején,
mikor kiskapuig kísérte őket anyjuk,
és a szédület a nagyváros egyetemén,
a villamoson, a gyárkapuban.
Hová lett a minden,
mit kergettek ifjonti álmaik –
már sehol semmi sincsen.
Elmehetsz akár a világ végéig,
vitézkedhetsz az Óperenciás-tengeren,
s nem vár sárkány, sem vérmedve –
és már hősi kaland sem terem,
kukoricázol a sorssal remegve:
Istenem, mi az, hogy minden?
Mi az, hogy minden előtt?
Az egykori alkony vagy hajnalpír
a falvédőn: folyópart, szitakötők?
A haza az, ahonnan gyéren jön csak hír,
mert te is feledsz, téged is felednek,
a babonás idő mindent felzabál,
nem segítenek giccsek, sem amulettnek.
A minden tán a szüületés és a halál
volna, és a minden előtt ott a haza,

ahol útjaidon átszalad keresztbe
a számtalan sok fekete macska,
s a naptárodban gyakran péntekre
nyílik a hónap tizenharmadik napja.
Mégis az a haza minden előtt,
ami ott maradt elhagyva, szegényen,
de ott verdesne a szárnyon lőtt
lelked most is, mindig a hazai égen.
Kellene Bécsben egy cukrászda,
kávézót nyitnál a Champs-Élysées-n?
Ó, az álmoknak elcsöppen a nyála,
elúszik majd a Temze vizén.
Nézd, honfitársad ő is, ott a pultnál
most sörfű, és ott a mosogatólány,
a repülőtéren velük csekkoltál,
hová lett mosolyuk, az égi árny?
És látod, mégsem tudom elmondani
neked, mi az, hogy minden előtt.
Lehet, hogy csörömpölő nagyvárosi
lárma, lehet unalmas falusi délelőtt,
ott zenél, hova visszaszállnak álmaid,
a haza tán az álmok dús garmadája,
hol vágyaink kuszán, de összeférnek.
A haza sorsunk titkos morálja,
meg a szerelmes kötelességek.

Borsosabonyi kastély (Lapszámunkat Pásztor Péter építész alkotásaival illusztráltuk.)

fordulópont

REFORMKOR ÉS MŰVÉSZET

Kövesdi Károly

A reform szónak több árnyalata van, de a jelentése általában ugyanaz. Társadalmi-gazdasági, politikai értelemben újítást jelöl, amely javít a helyzeten, de a múlttal nem szakít teljesen, a réginek az átalakítását jelenti. Összességében tehát pozitív folyamat. Napjainkban mégis hideglelést kap az ember a szó hallatán, mert többnyire megszorításra, leépülésre, olyan korrekcióra utal, ami nem feltétlenül pozitív hatású az életére. Mint annyi minden az utóbbi évtizedekben, a reform szó kiüresedett, elhasználódott, és más tartalmat kapott. Igaz, nem feltétlenül és nem mindenütt.

A magyar történelemben ritka és fájdalmasan rövid, általában néhány évtizedes időszakok adódtak, amikor a nemzet épülhetett, fejlődhetett és a pusztulás vagy az önvédelmi harcok helyett gyarapodhatott. A török hódoltság például több száz éves lemaradásra kárhóztatta a magyarságot, a lakosságpusztulás, az Alföld kiüresedése és az új népmozgások következményei előrevetítették a baljós jövőt, amely Trianonba torkolt.

De ne lépünk vissza ekkorát, csupán kétszáz évet. 1825 táján kezdődött az első reformkor, amelyet szimbolikusan is a *reformkornak* nevezünk. A napóleoni háborúk és II. József halála utáni pozitív változás,

és az 1825/27-es reformországgyűlés végre lehetőséget nyitott a modernizáció számára. Gazdasági és szellemi-kulturális fellendülés kezdődött az országban. Ez a fejlődés az 1848/49-es forradalomig és szabadságharcig tartott.

A következő békés korszak, a kiegyezés időszaka 1867-től 1914-ig, az I. világháború kitöréséig tartott. Ez volt a leg hosszabb, több mint egy emberöltőnyi ideig, negyvenhét évig tartó fellendülés, amikor a magyarság végre ismét felszálalólagba került. S bár a dualizmus nem szülte meg a nemzet korlátlan és teljes szabadságát (a negyvennyolcasok el is átkozták érte Deákot), mégis az egyik legtermékenyebb időszakunk volt a történelem során.

A gyalázatos trianoni békecsinálás után megcsönkolva, ájultan hevert az ország, mégis képes volt magához térni. Sőt olyan fejlődésen ment keresztül, amelyet Európa sem igen tapasztalt; pedig egy gazdasági válság is volt időközben. Ez volt a sokat emlegetett Horthy-éra, amelyet inkább Bethlen-korszaknak kellene nevezni. Bármilyen megosztónak is állítják be a kormányzót, a Horthy-fasizmus-féle megőrzés rosszindulatú rágalom. A háborús „jóvátétellel” is megsarcolt, csonka Magyarország ismét magához tért, s a körülményekhez, a beszűkült lehetőségekhez

képezt konszolidálódott. Aztán ismét jött a háború, amely állítólag „felszabadulással” ért véget, s amely után a fényességes Nyugat odaszított minket a fasizmus mellett a másik gyilkos ideológia karmai közé. Évtizedekre megpecsételve a sorsunkat és megakasztva minden fejlődés lehetőségét.

Lehet, hogy sokan felszisszennek, különösen a nemzet egységét reszelő, a nemzeti törekvéseket Brüsszelen keresztül gáncsoló liberális baloldal részéről, de azért írjuk le bátran: Magyarország számára 2010-ben, a második Orbán-kormány fellépésével kezdődött el az utolsó, máig tartó új reformkor. Pedig ez sem indult zökkenőmentesen, hiszen az országot a szocialista virsfaft a csőd szélére navigálta, és soha nem látott nyomás alatt, külső és belső támadásoktól terhelve kellett megélni az utóbbi tizenkét évet. Emlékszünk a dunai árvízre, a vörösiszap-katasztrófára, később láttuk a Budapestet előzőnlő migránsáradatot. Mostanában pedig a brüsszeli birodalomépítők elvakult törekvései ellen folytatott hadakozás és önvédelem köt le jelentős erőket. Persze lehet hóbörögni, tiltakozni, diktátorozni, parancsuralmi rendszerrel hadoválni. A történelmet a maga teljességében, folyamataiban látni kissé nehezebb. Hogy is írta a tragikus sorsú Teleki

Pál 1933-ban? „A világon sem időben, sem térben, nem tér vissza azonos módon semmi. A történelem nem másolni, hanem ítélni tanít.” Tegyük hozzá: és okulni.

Dehát a magyar történelemben mindig is voltak janicsárok és labancok. Miként voltak janicsárképzők is, ahogyan mai megfelelőik, az egyetemi katedrák egy része sem tekinthető az ország szuverenitását és a nemzeti gondolatot erősítő műhelyeknek. 2010 előtt a magyarság fogyása évtizedek óta katasztrofális volt, az országban alig három és fél millió ember dolgozott, az államadósság az egekig ért. A kultúra a liberális, baloldali elit markában vergődött, a nemzet színházában aberrált jelenetekkel „elégítették ki” a nagyrdeműt.

Ez a tizenkét év, amely most április 3-án kockán forog – hiszen a (természetesen nem létező) háttérhatalom mindent elkövet az építési folyamat visszafordításáért és a magyarok megregulázásáért –, rég nem tapasztalt gazdasági erőt mozgósított a magyarság épülésére. Ennél is fontosabb, hogy világos nemzetstratégia valósul meg, amelynek gyümölcsei már helyenként szüreltelhetők. Tizenkét év azonban alig fele, egynekede az előbb említett korszakoknak!

De mi a helyzet a kultúrával, amely a legsötétebb időkben

is megtartó, nemzetépítő erő volt? Vegyünk egy távoli példát! Amikor 1541-ben, Buda török kézre kerülésével gyakorlatilag megszűnt a magyar állam, a három részre szakadt ország szellemében, kultúrájában és nyelvében mégis megőrizte magyar voltát. A Szent Korona öröksége megszakítatlan maradt, hiszen „az országglakosság változatlanul Magyarországon gondolkodott, akár török basák, akár császári tábornokok, akár erdélyi fejedelmi tisztviselők parancsoltak az embernek. (...) A magyar irodalmi nyelv, nem utolsósorban a reformáció hatására, bámulatos virágzásnak indult. Első klasszikusaink egy (...) immár nem is létező Magyarországon éltek, alkotnak, dolgoztak. Innen ered az a máig érzékelhető magyar különlegesség, hogy az írók a magyarság önfenntartásának kérdéseibe mindig gyakorlatilag is beleszóltak, a mindenkori politikai hatalom birtokosainak nem csekély megütkezésére. Hiszen ők, a magyar irodalom tartotta fenn évszázadokon át a magyar létezés folyamatosságának tudatát!” (Nemeskürty István). Magyarán: amikor az ország odalett, a nyelv jelentette a kohéziót, az írástudók felelőssége a folyamatosságot.

Ha párhuzamot vonunk a mai korról, láthatjuk, mekkora lemaradásban van a kultúra, az irodalom! Amely mindig elől járt és mutatta az irányt, az most hátul kullog. A normalitás utóvédharcokat kénytelen vívni az országot kiárusító világpolgárok újra- és újraéledő internacionalista szelleme ellenében. Olyan alkotókkal szemben, akik Magyarországon élnek, de Berlinben vagy Párizsban gondolkodnak, New York-i irodalmi szalonokban (és elismertségben) szeretnének forgolódni.

A politikai, gazdasági, népességi reformkor tehát elkezdődött, már csak az a kérdés, mikor zárkózik fel a kultúra, a színház, az irodalom, a piktúra és a filmművészet? Kérdés, a konzervatív, nemzeti, nemzetmegtartó művészetnek sikerül-e visszafoglalni méltó helyét az új internacionalizmus mindent bekebelezni, ugyanakkor mindent feladni készülő, öngyilkos, zavaros világában?

Borsi kastély

előretolt
helyország

Mellékletünk az Előretolt Helyország lapcsalád tagja • Kiadja: **Lilium Aurum Kft.** • Főszerkesztő: **Szentmártoni János** • Felelős szerkesztő: **Hodossy Gyula** • Szerkesztők: **Póda Erzsébet, Z. Németh István** • Főmunkatárs: **Kövesdi Károly** • Tiszteletbeli konzulens: **Tóth László** • Szerkesztő-koordinátor: **Nagy Erika** • Korrektor: **Tóth Oszwald Zsuzsanna** • Tördelőszerkesztő: **Rácz Éva** • Nyomda: **ADC Media Rt.** • Terjesztő a **Magyar7 - Pro Média Alapítvány** • Elérhetőség: **helyorseg@liliumaurum.sk** • Honlap: **helyorseg.ma** • Támogató: **Emberi Erőforrások Minisztériuma** - Támogatáskezelő szervezet: **Petőfi Kulturális Ügynökség Nonprofit Zrt.**

A SZÍNHÁZNAK MINDIG KELL, HOGY SÚLYA LEGYEN

Bárány János

Látogatás Dráfi Mátyás színművésznél

Lovagkeresztje már volt, a Magyar Érdemrend Lovagkeresztje 2016-ból, az idén pedig a magyar kultúra napján lovag lett. A Magyar Kultúra Lovagja. A színház súlyáról, veszteségekről, nyereségekről és a hajdani Legényegylet gipszből készült angyaláról beszélgettünk meghitt komáromi otthonában Dráfi Mátyás Jászai Mari-díjas érdemes művésszel, a Komáromi Jókai Színház örökös tagjával.

– Mit érzett, amikor Nick Ferenc, a lovagi címet adományozó Falvak Kultúrájéért Alapítvány elnöke megérintette a vállát a karddal?

– Maradandó élmény volt az egész ceremónia Budapesten. Az elnök úr a vállamra tette a kardot, egy kicsit leengedte. Éreztem a kard saját súlyát. Mondtam magamban, hogy annak talán van valami súlya, amit elkövettem a nyolcvan esztendőm alatt. Azután beírtam a nevem az emlékkönyvbe, meghajoltam a Szent Korona előtt, megköszöntem az elismerést a bizottságnak, és visszaültem a helyemre.

– Tekintélyes az érme súlya is.

– Azt a nyakamba akasztották. Nem hétköznapi vagy ünnepnapra való, olyan nehéz. Lehúzza a nyakam.

– Van ma súlya a színháznak?

– A színháznak mindig kell, hogy súlya legyen, mert a közönség igényli a szépet, a jót, az erkölcsöt. Még az is, aki tagadja. Feltételezem, hogy azok igénylik a leginkább, akik tagadják, nekik van rá a legnagyobb szükségük. A színháznak szórakoztató módon kell példát mutatnia, tanítania, úgy, hogy az ember ne vegye észre, hogy tanítják. Hogy iskolába megy. A templom és az iskola mellett az identitás megtartása szempontjából is fontos a színház. Hogy ne felejtse el az ember, honnan jött, hogy érezze, mit jelent magyarnak lenni, érezze az anyanyelve gyönyörű-

ségét, tisztaságát. Azért mennek az emberek színházba, hogy kapcsolódva beszippantsanak valami szépséget, jóságot, ami kell, hogy a lelküket megtöltse.

– Mostanában kevesebben járnak színházba. A koronavírus-járvány hullámai nem kedveznek a műfajnak. A pandémia megtette a magáét.

– Sajnos, megtette, és attól tartok, még egy ideig eltart ez az állapot. Az egyik álmomat, a Hány Jánost színre vittük a nyáron a Teátrum színházi polgári társulással. Két álmom volt. Megrendezni a Bánk bán című operát és a Hány János című daljátékot. Ez is teljesült. Borsos az ára, de még mindig olcsóbb, mint amit a magyarországi vendégtársulatok kérnek tájainkon. A Hány Jánosban hetvennégyen vagyunk a színpadon, csak a szimfonikus zenekar több mint harminctagú. Tizennégy kiló kottát kaptam Bécsből, ahol a jogdíj van, kizárólag azt szabad használni, és valamennyi előadást előre be kell diktálni, minden egyes előadással el kell számolni. Komáromban tartottuk a premiert, azután Dunaszerdahelyen adtuk elő, május tizenhatodikán megyünk az előadással Pozsonyba, a Ružinov kultúrházba. Dunakeszin, ahová a szimfonikus zenekar való, szintén kéri az előadást, amelyre külön engedélyt kell szereznünk, mert jelenleg csak Szlovákiára kaptunk engedélyt.

– Miért volt az álma a Hány János?

– Mert visszatükrözi a magyar ember lelkiségét. Azt, hogy szereti az ember a mesét, szeret álmódzni, valami olyasmiről hallani, amiről tudja, hogy soha az életben nem fogja elérni. Ezért szeretik Hány János meséit; tudják, hogy füllen, hogy nem győzte le Napóleont, de milyen szép lett volna, ha ezt a magyarok követik el, megállítják valahol ezt az örültet, és azt mondják: na, ebből elég volt! Benne van a magyar em-

ber szabadságvágya. Mert mit mond Örzse? Az osztrák mindent elvesz a magyartól. Most már császárt is mi adjunk neki? Van egy gyönyörű dal a végén, amikor Kodály zenével fejezi ki az érzést. *Fölszántom a császár udvarát, belévetem hazám bú-bajját. Hadd tudja meg császár felsége, mi terem a magyar szív-vébe!* Ekkor a zenekar elkezd egyre hangosabban játszani. Egyszer csak leáll a zene, pianissimo. *Áldd meg Isten császár felségét! Ne sanyargassa magyar népét!* Tehát ne pofozd meg, ne üsd agyon, hanem áldd meg, hogy segíthessen. Mondom, gyönyörű. A premieren ott volt Kodály Zoltán özvegye. Az mondta, kodályos hangulata van az előadásnak, és nagyon tetszett neki. Feltételezem, hogy igazat mondott. Az előadásban nem csak operaénekesek szerepelnek, de mindenki tisztán és érthetően énekel, nincs az alakításukban operai manír.

– Veszteségeket is hozott ez az időszak.

– Szegény Lőrincz Margitka is elment. Szépen tartotta magát. Az álma, a szabadtéri színmúzeum legalább megvalósult. Petőfi Sándor *Színészdalát* szavalta a megnyitón október végén. Jó színész volt, jó volt vele a színpadon dolgozni. Takáts Emőd hirtelen halála váratlanul ért, nagyon megdöbbentett. Fiatal korunktól kollégák voltunk, sokat játszottunk együtt. Miskovics László is odafent van már. Énekes színész volt, de a Teátrumban alig kapott dalt a *Gül baba* és a *Mágnás Miska* című produkcióinkban. A *Görgey*-ben nyújtott alakítására biztosan sokan emlékeznek. Amikor a Teátrum tizedik évfordulóját ünnepeltük, megkértük, hogy a gálaesten adja elő a kedvenc dalát. Az április huszonnyolcadikára tervezett, huszadik évfordulós gálaesten már nem léphet szeretett közönsége elé. És Németh Istvánnal sem játszhatok már a színpadon, ő is elhunyt. Legutóbb Csáky Pál *Aranybunkó* című darabját adtuk elő ketten.

– Önre ez az angyal vigyáz, a kandalló fölött?

– Annak idején, amikor az Eötvös utcán, a Legényegylet épületében működött még a komáromi Magyar Területi Színház, ilyen angyalfejek tartották az erkélyt. Szerettem volna valami emléket az épületből. Akkor még nem tudtam, hová teszem, csupán legyen

A szerző felvétele

valamim. Ezt az angyalfejet kivéstem a falból, mielőtt jöttek ledózerolni az épületet.

– Eddig több mint kétszáz szerepet játszott el, a filmről, a televízióról, a lemezeiről nem is beszélve. Hogyan élnék önben az elmúlt évtizedek, ez a színes forgatag?

– A forgatag valóban színes, de sohasem próbáltam összegezni. Ha kérdezik, sorban elmondom, de nem tudok csomagot csinálni. Leírni sem tudnám az életemet. Ha valaki méltónak tart rá, írjon rólam. Számomra visszatetsző, ha magamról kelene írnom.

– Megtalálják még szerepek?

– Már nem nagyon akaródnak színdarabozni. A lábam sem engedi, kellemetlen bottal botorokálni a színpadon. Közeli a nyolcvanadik születésnapom. Az egy olyan kor, ami-

kor az ember inkább a múltat összegezi, mintsem a jövőre gondol. Az Úristen nagyon jól tudja, mikor kell végezni. A Teátrumot is hárman csináljuk. Borika, a feleségem a gazdasági részét, jómagam a művészi részét, aki pedig az egészet összefogja, az Atyaúristen, aki mindig küldött segítőt. Eddig még mindig segített. Remélem, ezekben az utolsó években is segíteni fog, hogy Madách után elmondhassam, be van fejezve a nagy mű. Az az igazság, hogy belefáradtam. Itt vannak a fiatalok, csinálják, dolgoznak, drukkolok nekik. Egyszer kérem őket, hogy maradjanak itt! A Jóisten ide rakta őket, és valami célja van velük. Feltételezem, ezért adta nekik ezt a mesterséget, hogy itt adják át az itteni magyarságnak. Van elég színész Magyarországon. Talán itt van ránk nagyobb szükség.

Kassai irodaház

portré

EGY ELVARÁZSOLT KASTÉLY TITKOS SZOBÁJA

Oros László hetvenedik születésnapjára

Aki ismeri Oros Lászlót, az vele kapcsolatban egyetérthet Szerb Antallal, miszerint: „A világnak égető szüksége van egy kis jószágra – és aki a könyveket szereti, rossz ember nem lehet.” Oros László szereti a könyveket. Gyűjteni, olvasni, és írni is. Ő a nagybetűs csodabogár, aki négy évtizede szenvedélyesen gyűjti a könyveket, régi fegyvereket, arcképeket, művészeti alkotásokat és színes reprodukciókat.

Felsőszeli egyik szélső utcájának takaros portáján található kis múzeumáról a nyolcvanas évek végén a Hétben írt először Ozsvald Árpád, miután meglátogatta Oros Lászlót. Ozsvald úgy érezte, egy elvarázsolt kastély titkos szobájába toppant, ahol először két bronzkori koponya tárult elé, majd régi fegyverek, megsárgult családi fotók mellett a csehszlovákiai magyar írók bekeretezett arcképei. És persze könyvek mindenütt – mindez egy garázsban, a régi

korok stílusát őrző könyvszekrényekben.

1977 nyara változást hozott Oros László életében, amikor is neves vendégek jelentek meg a házuknál azzal a szándékkal, hogy édesapja szakértelmét, aki ügyes villanyszerelő hírében járt, igénybe vegyék. Dobos László és Fónod Zoltán volt a látogató, így nem csoda, hogy a beszélgetés mellett megnézték az akkor még szerény könyvgyűjteményt, és beszélgettek az irodalomról is. Ez volt az a pillanat, amikor Oros László elhatározta, hogy olvasni, gyűjteni és rendszerezni fogja a hazai kiadók műveit. A garázs azóta igazi könyvtárrá nőtte ki magát, Bibliotheca Pro Patria elnevezéssel. A magángyűjtemény elsősorban az 1918-tól napjainkig megjelent szlovákiai magyar könyveket, az írókkal folytatott levelezéseket, korabeli dokumentumokat, kisnyomtatványokat és

plakátokat, valamint a hozzáférhető folyóiratokat és regionális lapokat tartalmazza. Mindezt hangulatosan kiegészítik a falon elhelyezett történelmi témájú reprodukciók, főleg az 1948/49-es szabadságharcról, a festmények, korabeli fegyverek, illetve dísz tárgyak. A gyűjteményben megtalálhatók a Komáromi Jókai Színház és a kassai Thália Színház műsorfüzetei, plakátjai, a képzőművészek kiállítási katalógusai és mindazon múzeumi kiadványok, amelyek a hazai magyarság életével és történetével foglalkoznak.

Közben anyagokat gyűjtött, kutatót, és 2000-ben megjelentette könyvgyűjteményét *Felsőszeli* címmel, majd évekkel később ez a kötet átdolgozott, bővített kiadásban is megjelent. Az első komoly műve a *Felsőszeli ágostai hitvallású evangélikus egyház története* című vastag, képekkel illusz-

Somogyi Tibor fotója

rált, négyszáz oldalas monográfiája volt, amit az *Irodalmunk emlékei I., II.* követett. Megjelentetett egy összeállítást a deportálásokról és kitelepítésekről a 70. évfordulója emlékére, majd Leskó Mihály (1808–1879) felsőszeli evangélikus lelkész, esperes halálának 140. évfordulója kapcsán állította össze a róla szóló kötetét. A *Felvidéki portrék és történetek* című kötetben arra is törekedett a

szerző, hogy a méltatlanul elfeledett irodalmárok is teret kapjanak benne. Közel kilencezer kiadvány található a Bibliotheca Pro Patriában, legtöbbször a szerző dedikálásával vagy ajánlásával van ellátva. Oros László munkája felbecsülhetetlen értékű, a könyvtárat és annak rendkívül értékes állományát egészében kell megőrizni az utókornak.

(ne)

Kassa, Bankó szálló

A KORSZERŰSÉG SZINTJÉN

135 éve született Kassák Lajos

Aczél Géza

Ha Kassák Lajosról szólunk, művészete mellett óhatatlanul egy intézményről is beszélünk kell. Alig van huszadik századi irodalmunknak még egy alakja, akiben oly kitartóan és konokul munkált volna a művészeti-társadalmi megújulás igénye, mint benne. A magyar avantgárd pápája volt, a fogalomnak minden alkotói és politikai vonatával együtt. A századelő hatalmas szellemi forradalmától megérintve ez a fiatal autodidakta vasmunkás pár éven belül maradandó impulzusokat adott korszerű művészetünknek, s a gondos filológia a megmondhatója, mennyire kikerülhetetlenek törekvései az alkotói formateremtés és progresszivitás területein.

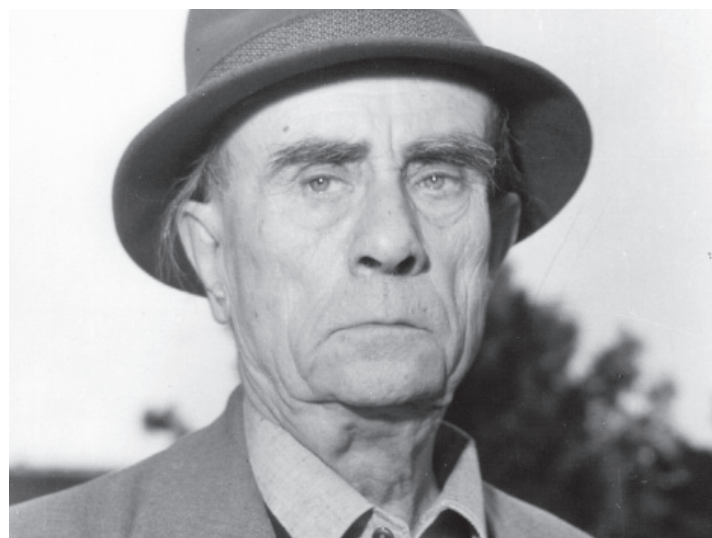
Gazdag életművét nagy léptékekkel haladva is nehéz áttekinteni. Miként a század kiemelkedő modernjei, ő is számos műfajban alkotott maradandót. Író volt és költő, teoretikus és kritikus, szerkesztő és mozgalmi vezér, festő és tipográfus – aki alkalmanként szakértelemmel szólt zenéről, színházról, építészetről, filmről, reklámról, s körében született meg az első jelentős fotóműhely is. Avantgárd folyóiratai, a német aktivisták lapjának mintájára indított *A Tett*, a háború végén a társadalmi robbanást művészeti szférákban előkészítő, majd a bécsi emigráció korának izmusait is átlapozó *Ma*, a rövid

életű, ám kivételes színvonalú *Dokumentum* modern művészetünknek voltak kitüntetett terepei, az európai ízlésváltással és új művészeti felfogással szinkront kereső fórumai.

A harmincas években a baloldali művészetek terjesztésére és a munkásművelődésre szánt lapjának, a *Munkának* tíz évfolyama – a gyakori frakcióharcok és az olykori szellemi eltévelyedések ellenére is – kritikus történelmi időkben őrizte és gyarapította a szociális érzékenység, az elesettekkel való szolidaritás, a társadalmi felvilágosodás egyetemes értékeit. Közben irodalmi, képzőművészeti, színházi és formatervező stúdióiból számolatlan röpítette fel a baloldali érzésű fiatal tehetségeket, nemegyszer világhírűvé lett alkotókat. A negyvenes évek második felében a demokratikus országépítés egyik legaktívabb munkása, majd a hatalom torzulásával – hol nyíltan, hol sokáig csak lappangó műveiben tetten érhetően – a rendszer kérlelhetetlen kritikusa. Öregkorában pedig – miként bölcs belátással írja – „kihullanak belőlünk a tört cserepek, a sok rendezetlen részlet, mindinkább együvé látjuk a világot”, tágas életművének gondos betakarítója.

Kassák Lajos írói munkásságának esztétikai, különböző művészi értékek felőli megítélése eléggé ellentmondásos.

Gyakran maga is elégedetlenkedett pályája egyes szakaszaival, a teremtő indulat mélységével. Annyi viszont bizonyosnak tűnik, hogy több, a korszellemre hangoló, az irányzatosság korszerű jeleit mutató műve megbecsült része élvonalbeli irodalmunknak. Ugyanakkor legalább két alkotása a szó valódi jelentésében is remekmű, a világirodalmi áramlatok élvonalába tartozó teljesítmény. Whitman nagyvárosi expresszív vízióinak, Apollinaire és Cendrars pszicho-fizikai alapelvekre épülő, a vándorlás élményét lírai stílusváltásokkal kiteljesítő hosszúelegeinek sorában ott található *A ló meghal, a madarak kirepülnek* szintezisteremtő avantgárd lendülete is, melynek közel száz év után sem apadt korszerű líranyelve és nemzedékeket eszméltető hatalma. Ha pedig az *Egy ember élete* című prózasorozatára tekintünk, azt láthatjuk, hogy nemcsak a század elejének különböző regénytípusai ötvöződnek benne, az életrajzi szándéktól a pikareszken át a fejlődés- és dokumentumregényig, hanem ott a helye a kor törvényen kívül helyezkedő neves szellemi vándorai között – Jack London, Knut Hamzun, Panait Istrati és mások mellett. Különösen igaz ez az alkati rokonság írói példaképével, az őstehetségét is motiváló Maxim Gorkijjal, akit a hazai és a világirodalom ká-

Vattay Elemér fotója

nonjából más baloldali író-társával együtt száználmasan próbál kiszorítani a mai túlbuzgó kultúrpolitika.

Külön szólnunk kell még öregkori konstruktivításáról. Az izmusok anyagainak összerendezése és a hazai provincializmussal való szembesülés generatív felismerésekhez vezette az író. Jóllehet, túl van már azon a koron, mely esélyt adhatott volna egyfajta hazai neoavantgárd teória körvonalazására – nyilatkozataiban és részben költői-festői gyakorlatában itthon elsők között vázolta fel egy gyökeres művészi szemléletváltás virtuális modelljét. A látvány művészi problémáival való folyamatos együttélés, a modern zenéhez fűződő bensőséges kapcsolat elemeiből

alakítva ki azt a most már neoavantgárdnak nevezhető költészeteszményt, melyet „architektonikus konstruktív költészetnek” határozott meg. Öregkori lírájának igazi minősítő jegye és eléggé alig méltányolható varázsa az a képesség, mellyel versét az utolsó pillanatokig a fizikai leépüléssel szemben a korszerűség szintjén tartja, nem engedve ki világszínre a poétikai horizontjából. Különös érdem ez akkor, ha széttekintünk a hatvanas évek uralkodó hazai mezőnyében: aligha találunk ekkor olyan lírikusokat, akik több szólamban sürgetnék a költői paradigmaváltást, mint ő, szenvedélyesebben bizonygatnák a nyílt fórumokon a korszak szűkre méretezett realista irodalmának anakronizmusát.

Lónyabányai római katolikus templom

A VONATOK CSAK INDULNAK

Bevezetés a dialektikába

A kürti temető dombon helyezkedik el. Ha lenéz a sírok között a falura, akkor látni legszebben a naplementét. Főleg ősszel, amikor minden sárga és piros és bordó és barna, teljes összhangban a lenyugvó nap színeivel. A temetőből ez valóban elképesztő látvány. Nem tudom eldönteni, ez lírai vagy ironikus-e.

Tézis

Amikor elindulok otthonról vonattal, a falu minden szépsége után a nagyváros koszosnak, hangosnak és sértően közömbösnek tűnik. De egyidejűleg steril is. Semmit sem érzek.

Nem teszem fel magamnak a „hogyan?” és főleg nem a „miért?” típusú kérdéseket. Csak azt kérdezem magamtól, „mit?” Mit csinállok? Mit fogok ebédelni? Mit kell megtanulnom a vizsgára? A válaszok egyszerűek, semmilyenükük kellemes.

Hallgatom az előadást az egyetemen, sétálok a kollégium folyosóján, ülök a városi buszon, közben a mobilomat bámulom, mert az egyszerűbb, mint nézni kifelé az ablakon a Rókadomb őszi színeire. Rántott húst eszek rizzsel, abban biztos nem csalódom. A bűnügyi orvostanvizsgámra tudnom kell minden törvényt, pontosan, szó szerint, abból az ember nem tudja csak

úgy kibeszélni magát. Száraz tények, bemagolni egyiket a másik után, nem kell gondolkodni, csak tudni. Nem kell gondolkodni.

A városban nem vagyok sebezhető. Megyek, mint egy gép, olyan vagyok, mint a zsúfolt utcák szürke felhőkarcolói, a napozással szerzett nyári színem kiszívta az ősz, most ő fénylik sárgán és pirosan és bordón és barnán a Rókadombon meg a parkokban. De én arrafelé nem járok, csak a betonon. A felszín a lábaim alatt kemény, akár a szembejövők szigorú tekintete. A lábaim nem gondolkoznak, csak teszik, amit kell, automatikusan cselekednek. Mint egy gép.

Utána sokáig nem látom a napot vagy más természetes fényt, be vagyok zárva a kollégiumi szobámba, a vizsgámra készülök bűnügyi orvostanból. Tanulom, hogyan lehet megbizonyítani a különböző haláltípusokat. Kellemetlen. Nem akarok visszaemlékezni, érzelmek nélkül helyezem el a tényeket és a törvényeket a memóriámba, ahogy a számítógép csinálja.

Antitézis

Ismét hétvége van, elindulok hazafele. Nem mintha kötelező lenne, de már nem bírom ki itt tovább. Száraz vagyok, mint a tudásom és az a rántott hús.

Felszálllok a vonatra. Amikor kiszállok a kürti állomáson,

nincs bennem a megérkezés érzése. Megyek felfelé a dombon, a föld puha és nedves alattam, hétközben esett, míg nem voltam itt. Eleven vagyok, mint a természet körülöttem, a gondolataim szanaszét szaladnak a fejemben, színesek és szervesek, millió atomból állnak és hirtelen érzek mindent, mindent.

Legszívesebben felülnek a vonatra és elindulnék.

Szintézis

Az élet szürke, mint a nagyváros.

A halál színes, mint a kürti temető.

Mit csinált?

Miért csinálta?

vers

Bolemant László

Adria

víz vagyok, házam tenger-öböl
idő-vert sziklák s partok fölött
esőcseppjeim forrón-marón
s karcos jegesen színtelen testbe-hatolón

megtört és szétszattant hullámokban
magába omló áttört fényfestő árban

szelek törékeny játékszereként
fehér vonalakra hullámtarajt
homlokfalakat kék bőrömmel
az eget könnyedén megérintem

forgósél vagyok örvények tölcésére
anyagban de mégis anyagon kívül és egy
szerte a súlyos és súlytalan ereken
látom magamat a felismerhetőt

édes-sós
ki- és befolyó
képzeltbeli tömb
e tengeri mederben

gyűrődések...

gyűrődések
kéregcserép
repedések
mohák
kéregtetű
érdesség
mélyedések
pörsenések
feketére elszíneződő
gyulladt sebek
a fák lélektükre

az erdő könnye

tölgyek lassú szerelme
rejtett nyirokereikben
halkan érő mozdulatlan
s alámerülő anyagtalan

a törzsek egymás mögött –
súlyos idők ezernyi tengelye
éhes aszkéták – kitarító nyugalom
fagyos szelektől sebzett bőrükből
aszott sziklába nőtt ujjjaikból
kibuggyanó kortynyi barrique bor

Lónyabányai római katolikus templom

Petőfi 200

PETŐFI A FELVIDÉKEN 1.

Tavaly a magyar Országgyűlés Petőfi Sándor-émlékvé nyilvánította a 2022-es és 2023-as esztendő, a magyar költészet egyik legkiemelkedőbb és legismertebb alakja születésének 200. évfordulója alkalmából. Tudvalévő, hogy a költőóriás élete huszonhat éve alatt közel nyolcszáz verset írt, s ezeknek a verseknek a jelentős része a Felvidéken íródott. Jegyzeteiből kiolvasható, hogy ezer szállal kötődött a Felvidék szépségeihez, végigjárta a nevezetességeket. Mindezt bizonyítja a számtalan emlékhely, szobor, emléktábla, tanúsítva Petőfi kötődését a településekhez. Az 1848–49-es forradalom és szabadságharc bicentenáriuma alkalmából a márciusi számtól kezdődően egy éven keresztül közöljük a Kiskőrösön született Magyar Zoltán író, néprajzkutató Petőfiről szóló (történeti) felvidéki vonatkozású írásait 13 helyszínnel. Ezeket az írásokat egyaránt ajánljuk mind az irodalomtörténet szerelmeseinek, mind pedig a szélesebb olvasóközönség figyelmébe. Az egyenként megjelenő fejezeteket szemléletes képanyag teszi élményszerűvé.

Magyar Zoltán

A KÖLTŐI VERSENY

Petőfi Sándor 1845 tavaszán indult első felső-magyarországi körútjára, és április 4-én érkezett Eperjesre. Barátjánál, Kerényi (Christman) Frigyesnél vendégeskedett, és az általa nemes egyszerűséggel „amicés város”-ként jellemzett, nagy múltú településen több önfelölt hetet töltött el. Eperjes lázas szellemiségű, élénk városka volt a 19. század negyvenes éveiben; megannyi nép – német, magyar, zsidó, szlovák, lengyel, ruszin – találkozóhelye, és hangulatában is mintegy rímelt a reformkori Magyarországgal szellemi megpezdülésére. A környező településeken lévő kisnemesi kúria miatt nem véletlenül nevezték Sáros vármegyét a „kedélyes Gascogne”-nak – központ és vidéke a tájon valamiképpen egymásra talált. A korabeli honismereti író, Berce Károly már kevert ajkú, de magyar szellemiségű városként emlegette.

Eperjesi időzése során Petőfi számos kirándulást tett a környéken. Helybeli barátaival

bejárta a szép kilátást nyújtó Szent László-hegyet, kirándulgattak az akkortájt kedvelt kiránduló- és mulatóhelynek számító Havránra, a savanykás borvízforrásáról nevezetes Cemétefürdőre, a sárosi vár romjaihoz. A legemlékezetesebb – irodalomtörténeti szempontból is nevezetessé vált – kirándulásra április derekán a Tarca folyó túloldalán magasodó hegyekben került sor. Petőfi ekkor Kerényi és az ekkortájt Eperjesen nevelősködő Tompa Mihály, valamint Irányi István társaságában indult erdei sétára. Némi keresés után a Vilec-dombon még manapság is megtalálható az az emlékmű, melyet a híres költői verseny emlékére, 1883-ban emeltetett a feltételezett helyen az eperjesi Széchenyi Kör. A hányatott sorsú kőobeliszket 2021 őszén újíttatta fel Magyarország Kassai Főkonzulátusa. Mára újra régi fényében látható, sőt, mellőle Eperjesre is rálátni. E helyen pillantották meg erdei sétájuk

közben a költők azt a kunyhót, amely kapcsán elhatározták, hogy azt „költői verseny” keretében egy-egy versben örökítik meg. A költemények tán még aznap, ám napokon belül bizonyosan megszülettek, és a Pesti Divatlap július 17-i számában jelentek meg a következő jegyzettel: „Eperjes mellett van egy erdei házacskó. Ennek környékén járván mind a hárman: elhatároztuk, nem szorosan ezt fösteni le, csak körülbelül olyanforma tájképet adni. K. P. T.”

Nem sokkal megjelenésük után az irodalomtörténész Szász Károly elemezte a versüket. Szerinte „Kerényi egy naiv lyrai képet, Petőfi egy szárnyaló szabadság-ódát, Tompa egy gyönyörű leíró-költeményt adott”. Majd így folytatta: „akár létezett a megénekelt kis lak az eperjesi erdőségbe rejtve, akár csak fölvert verstárgyul, egyezményben s eszmében élt, – mindegy; a három költő barátságának a három költemény szép s örök emléke marad!”

Erdei lak, 1845

De vajon létezett-e egyáltalán a költők által megverselt „Erdei lak”? Tompa Mihály már a szabadságharc bukása után keletkezett *Barátim emlékezete* című versében a következőket írta: „És most hű tanúját a boldog időnek, / Az erdei lakot elpusztúlva lelem!” Tompa szerint tehát létezett. Irányi István, mint állandó kirándulótárs, egy

viSSzaemlékezésében a kunyhó pontos helyét is megadta: „A Tarca folyó és Svinka patak között, néhány mérföld hosszában elvonuló erdős magaslatnak keleti lejtőjén, Eperjestől délnyugatnak s ezek és egy vontcsövű puska lövésnyire a Tarca folyótól, szemben a régi kőbányával, mely a Szt. László hegyhez legközelebb van, tehát a 'zsimni potok' nevezetű völgyecskeben fekszik az 'erdei lak', melyet az e vidéki köznép 'Herkelyugka' név alatt ismer, mert e házikó tulajdonosnéja özv. Herkely Mária volt.”

Irányi szerint már előtte is volt szó arról, hogy együtt verselnének meg valamit, ám a konkrét ötlet csak e kunyhó útba ejtő túra alkalmával fogalmazódott meg. Irányi az ötletet magáénak vallotta, szerinte a völgyet és a házikót elsőként ő látta meg, és javasolta azt megverselésre. Sőt, továbbment azzal, hogy őt kérték fel kritikusnak a hétvégi, Kerényinél tartott közös felolvasás alkalmával. Egy másik kortárs, Haviár Dani ellenben úgy emlékezett, hogy még a kirándulás estéjén, népes társaság közepette, „díszes vendégsereg előtt, az elragadtatást kifejező éljenek között olvasták föl egymás után verseny költeményeiket”. Ámbár ezek már részletkérdések. Bárhogy is volt, a versek magukért beszélnek...

Kassa, Az Isteni Irgalom Temploma

könyv

LÁNYREGÉNY FELNŐTTEKNEK

A szerelem életünk központi témája. A társkeresés és a válság is. Meg a különböző emberi kapcsolatok, amelyek útvesztőjében bizony sokszor eltévedünk. Pedig ott keressük egymást, ebben a labirintusban, csak többnyire vagy helytelenül, vagy eredménytelenül. Ma már a virtuális tér is sok lehetőséget biztosít az ismerkedésre, párkereső platformok tömege nyújt reményt a magányosok számára – hogy aztán rendszerint onnan is további csalódásokkal forduljunk el.

Dráfi Emese önéletrajzi ihletésű könyvében, melynek már a címéből is sejthetjük, hogy folytatásos regényről van szó – *Emese meséi: Lányregény felnőtteknek* –, ezt az összetett témát mutatja be. A sokszor kétségbeesett pár-

keresést, amely gyakran hoz nem várt (pozitív vagy negatív) eredményeket. Megjelent könyve esetében végül is nem romantikus regényről van szó, hanem döntésekről, élettörténetekről. Az író a negyvenes korosztályú nők néha mulatságos, máskor szomorkás társkeresési esetein keresztül mutatja be a barátság árnyalatait, az emberi gyávaság és bátorság kérdéseit, az anya-lánya kapcsolat meghittségét, a szülői háttér örök fontosságát és a párkapcsolatok tarkaságát. A cselekmény egy szerelmi szálon keresztül vezet el bennünket oda, hogy elgondolkodjunk azon, mindennek, ami velünk történik, oka és célja van. Nem is lehet másként, hiszen az életünk nemcsak a megtapasztalható felszínen zajlik.

A történet nem hétköznapi eseményként indul, és a folytatás sem az: egy mozgalmas élet egyik szelete válik láthatóvá, és a főhős, Emma, tetten keresztül üzeni az olvasónak, hogy tudatosan vegyen részt a döntéseiben. Hiszen bármely „idegennel” összeköthetnek bennünket bizonyos láthatatlan szálak, ezért mindig nézzünk azon túl is, amit az emberek (ismerősök és ismeretlenek) az életünkbe hoztak, amit nekünk adtak, vagy amit nekünk sikerült átadnunk. Ezáltal felfedezhetjük, hogy az élet korántsem az anyagi létről szól. Sőt, ez csupán a látszat, amelyen, ha időben sikerül túllépnünk, egy teljesen más dimenzió nyílik meg számunkra.

Az igazi Mesterek azt tanítják nekünk: legyünk tudatosak! Ezt

a legnehezebb megértenünk, ám, ha egyszer rájövünk, mit jelent ez pontosan, attól kezdve – mint ahogy ebben a regényben is – kalanddá válik az életünk. A szerző, Dráfi Emese nagyon sok mindenben kipróbálta már magát. Az írás az egyik terület, amelyen szintén otthonosan mozog. Ezzel a kötetével nemcsak a szórakoztatás a célja, hanem a tanítás is, hogy mindig nézzünk a dolgok mögé, mert ott rejlenek a számunkra fontos üzenetek. Nekünk „csak” az a dolgunk, hogy értelmezzük azokat saját magunk részére, de ez sokszor iszonyúan nehéz. A szöveget izgalmas leírások, életszerű és mulatságos párbeszédtek teszik olvashatóvá, Cilling Gabriella kedves rajzai pedig kellemesen hangulatossá varázsolják a regényt.

Dráfi Emese/Emese meséi:
Lányregény felnőtteknek,
Underground Kiadó, 2021

film

AZ ÉLET MEGY TOVÁBB

Fel fogok tenni néhány kérdést. Nincs jó vagy rossz válasz. Hogyan képezed el a jövőt? Milyen lesz a természet? Hogyan fog megváltozni a városod? Milyenek lesznek a családok? Mi az, amire emlékezni fogsz, és mi az, amire nem? Kérdezi egy hang a sötét kép alatt, majd megjelenik Joaquin Phoenix, kezében egy mikrofonnal.

A *C'mon C'mon* – *Az élet megy tovább* című film első képsorai láttán akár azt is gondolhatná a néző, hogy a lengyel rendezőseni, Krzysztof Kieslowski 1980-ban bemutatott rövid dokumentumfilmjének, a *Beszélő fejeknek* látja egyfajta parafrázisát, melyben különböző korú riportalanysok válaszol-

nak ugyanarra a két kérdésre: ki vagy, és mi az, amire a leginkább vágysz? S bár ezek a fiatalokkal készült valódi interjúk bevégezéséig szerves részét képezik az alkotásnak, ami igazán összeköti azokat, az a mély humanizmus, amely áthatja mindkét filmrendező életművét.

Mike Mills mára az ezredforduló utáni amerikai független filmzés egyik legmeghatározóbb alkotójává vált, mely élén Noach Baumbachal vagy Richard Linklaterrel az emberi kapcsolatokra, a családon belüli viszonyrendszerekre fókuszál. Készített filmet már édesapjáról: *Kezdők* (2010), édesanyjáról: *Huszedik századi nők* (2016), legújabb műve

pedig elmondása szerint nem jöhetett volna létre a fiával átélt közös élményeik nélkül.

Johnny (Joaquin Phoenix) egy rádiós riporter, aki az országot járva készít egy interjúorozatot különböző korú és szociális hátterű gyerekekkel. Egy nap felhívja nővérét, akivel édesanyjuk halála óta megromlott a kapcsolatuk. Viv (Gaby Hoffmann) éppen utazásra készül, hogy a mentális problémákkal küzdő férjét ápolja, s a bátyja felajánlja, hogy addig vigyáz az unokaöccsére, a kilencéves Jesse-re (Woody Norman).

A tavalyi Telluride-i filmfesztiválon debütált film nem cselekményközpontú, leginkább a hármójuk közötti dinamikán, a különböző perspektívák bemutatásán és a párbeszédeken van a hangsúly. Finoman tapogatózó, keserédes jelenetek, ahogy az éleselméjű, hiperaktív Jesse kellemetlen kérdésekkel bombázza Johnnyt, stresszmentesítő technikákra tanítja, vagy bármilyen szituáció közben átvált kedvenc szerepjátékára, melyben ő egy árva, s úgy kell viszonyulni hozzá. Komplex, hús-vér karaktereket láthatunk, gyakran olyan könnyed és humoros helyzetekben, mint amikor Johnny úgy kér bocsánatot Jesse-től, hogy felolvas előtte az okostelefonjából egy pszichológiai-gyermeknevelési útmutatót arról, hogyan kell megfelelően, lépésről lépésre bocsánatot kérni.

A film kulcsmotívuma az egymás közötti kommuniká-

ció, illetve annak hiánya, s ennek árnyalt érzékeltetésében a rendező a hangban rejlő lehetőségek széles körű tárházával rendelkezik. Johnny esténként naplót mond fel, saját viselkedésére reflektál, Jesse mikrofonnal a kezében, fülhallgatóval a fején hallgatja a zörejeket az utcán sétálva, élvez a szelektíven kreált világát, otthon pedig a többi gyerekkel készült interjúkat hallgatja vissza.

Ehhez kapcsolódik Viv, aki a játékidő nagy részében csak telefonon keresztül, tehát szintén csak hang formájában érintkezik velük.

Miután pedig újra elsötétül a kép, talán a néző is egy picit jobban tud majd figyelni a hozzá közelállókra, hiszen ahogy azt Viv mondja a fiának, bármennyire is szeretjük a másikat, teljesen nem ismerhetjük meg sohasem.

Kassa, irodaház

KÉPEK A FEJBE

Az iskolában szokott ez így működni. Itt a cím, mondja a tanár, írjal róla fogalmazást. Én most azt a feladatot kaptam, hogy a művészetről írjak. De jó, ez könnyű téma! Hm. Ez nehéz téma.

Amikor a hároméves kicsi unokámat zenehallgatásra akartam rávenni, szófogadóan leült mellém. Figyelt, gondolkodott, aztán megkérdezte: de mi ennek a lényege? Hát, ez itt a kérdés. Persze, számtalan válasz létezik rá, vannak, akik abból élnek, hogy ezzel foglalkoznak, művészettörténészek, kritikusok, és egyéb okos emberek, akiknek véleménye van, hogy egyezik, van, hogy nem. Mindenesetre csakis a magam

nevében tudok válaszolni. Nekem attól válik művészetté egy alkotás, ha megragad, megráz, meghökkent, meglep, eltalálja a szívemet, elgondolkodtat, továbbgondolkodtat, megríkat vagy épp megnevetet. Amit viszont elutasítok, az a modorosság. Amikor például egy teljesen egyszerű kis dallamot – amiben nincsen semmi extra hajlítás, sem meredek hangmagasságváltás vagy más nehéz elem – úgy énekel valaki, hogy közben rángatózik, erőlködik, grimaszol, szinte szenved. Az én privát művészetszűrőmön fennakad az ilyesmi, akkor is, ha művészeti díjat kap. Mert a művészet bonyolultságában is egyszerű és természetes. Per-

sze ízlések és pofonok. Meg aztán az mindig is volt, hogy művészeti díjjal művészetet teljesen kívülálló dolgokat is jutalmaztak.

A művészet alapja az alkotás, képekből és gondolatokból születik. Ma ötéves kicsi unokám hajdíszt készít nekem. Napraforgót, mert tudja, hogy az a kedvenc virágom, és azt is, hogy ebben van némi része egy bizonyos „Fangó”-nak, aki festő volt és napraforgót is festett. Leül a kisgyerek, pontosabban félig ül, félig áll, izgatottan, sietve vagdos egy papírlapot, aztán színez, újra nyír, majd egy hajcsatot kerít elő a feneketlen kincsesdobozából, beletűzi az elkészült tenyérnyi nagyságú

papírvirágba, és üdvözült arccal átnyújtja nekem. Már kész is van? Siettem, mondja. Azért siettem annyira, mert ott volt a fejemben a virág, és nem akartam, hogy elmenjen. De még sok más is van a fejemben. És térül-fordul, öt perc múlva két kerek papírkosárkát hoz, amiket azért alkotott, hogy majd abból ehessen a mustárt és a ketscupot a virslijéhez. Utána elmagyarázza, hogy az autót, amit papundepliből és sok minden másból épít – lám, a gyerekek természetes módon újrahasznosítják a dolgokat –, forró víz fogja hajtani. Látja a fejében a csövek elrendezését.

Innen ered minden. Amikor a fejben elkezdnek tobzód-

Lampl Zsuzsanna

ni a képek, és ki akarnak jönni. A forma, ahogyan kijön, persze, csak ha kap rá esélyt, koronként változik. Az esély kulcsfontosságú tényező. Egyik könyvében Leo Buscaglia mesél arról, hogy a tanító annak a gyerekeknek a rajzát jutalmazza, aki a tanítóéhoz hasonló fát rajzol, azét viszont nem, aki a csak a saját képzeletében élő fát vetíti a papírra. Én nem ismerem ilyen tanítót, de attól még lehet, s biztos, hogy van ilyen szülő is. Miért írod, hogy kék a fa és piros a fű, mikor az zöld? Elment a józan eszed, te gyerek?

Hagyjad őt alkotni, te szülő! Nem tudhatod, miből lesz a cse-rebogár. Kiből lesz a művész.

Kassa, Az Isteni Irgalom Temploma

vers

Aich Péter balladák

ballada a sapkáról

a fa alatt
a zöld padon
öreg úr ült egymaga
fején
a rég kiszolgált
bakasapkával
mellén egy árva fémkereszt
ott ült egy órát kettőt
naponta egyre többet
és várt és várt
hátha egyszer
mégis béke lesz

ballada a távolságról

a távolság a sínek végtelene
a távolság a szeretők fájdalma
a távolság viszonylagosság
érthetetlen paradoxon
a távolság a keresett út

Krausz Tivadar

Kvantumtudat

A bölcsességek gyakran
Paradoxonokban lakoznak.
Az egyszerűség kedvéért
Leszek most bonyolult.

A kvantum-valószínűségek
A létezés alapjául szolgáló
Tudat szabad lehetőségei.
Vagyis a valóság közmegegyezés.

A közmegegyezéses valóság hiánya:
Az öntudatlan létezés állapota.
Mert nincs a létezésnek közmegegyezéses
Leírása, röviden ez a mi válságunk

Filozófiai gyökere.
Egyszerűsítsünk tehát
A közmegegyezés
Lehetősége kedvéért.

építészet

AZ ÉLŐ ÉPÍTÉSZEZET IRÁNYA

Pásztor Péter építész–művész Lőcsén született 1948-ban, és Gölnicbányán nevelkedett. Később családjával Kassára költöztek, majd Pozsonyban tanult építésznek. Jelenleg egyetemi tanár a Kassai Műszaki Egyetem Művészeti Karán. Mindig is műemlékek felújításával sze-

retett volna foglalkozni, mert úgy véli, a múlt építészeze tele van mestermunkával, aminek a kortárs építészetben néha a nyomát sem találja.

A nyolcvanas években ismerkedett meg Makovecz Imre építészetével, akinek a meghívására nyolc hónapot töltött a híres

építész budapesti irodájában. Ez az időszak lényegesen befolyásolta és meghatározta az építészeti felfogását, és elmozdította az organikus, illetve az élő építészet irányába. A kilencvenes évek elején megalapította kollégájával Kassán a saját építészirodáját, amely a mai napig

működik. Szlovákiában több fontos szakmabeli funkciót betöltött, 2005-től a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja.

Építészeti meglátásait, elmondása szerint, az élő építészeti elvek mentén rögzíti: nem szabad másként, mint ökológiai alapok szerint építkezni; az építész minden tette a környezet javát és egészséges fejlődését kell, hogy szolgálja; ennek a világnak megvannak a saját hagyományai, melyeket kötelesek vagyunk megismerni és átadni a következő generációknak; az építészet nemcsak képzőművészeti alkotás, elsősorban az emberiséget kell, hogy szolgálja; tehetségünk Isten adománya, ezért Őt vagyunk kötelesek alkotásainkkal dicsőíteni. Vallja, hogy az építésznek mindenre oda kell figyelnie, a legmeghatározóbb azonban az épület és a környezet kölcsönös viszonya. Szlovákia legtöbb városát panelházak tömbjei szegélyezik, néhol teljesen fel lettek számolva a történelmi városok. Sajnálattal látjuk a műemlékvédelem mostanában védeni kezdi ezeket a durva beavatkozásokat is, amelyek szerinte nem elégítik ki azt az alapelvet, hogy akkor szabad valamit lebontani, ha tudjuk, hogy az eredeti értéket egy nagyobb értékkel helyettesítjük. Rengeteget kell tudni ahhoz, hogy képesek legyünk a makoveczy továbbteremtésre – ezért érdeklő a hely

Fábián Gergely

geográfiája, geológiája, történelme, stb. – egyszerűen minden, ami befolyásolhatná a ház képét, szerkezeti megoldását, anyaghasználatát, színvilágát, tulajdonságait... Nehéz feladat valaki számára otthont teremteni, de ettől szebb feladat nincs is a világon, ami egyúttal óriási felelősséggel jár!

Pásztor Péter építésznek 150 háza épült meg (ezenkívül belső berendezéseket is készített és kiállításokon is szerepelt), ezek jórészt Kelet-Szlovákiában találhatóak, de tervezett házakat Magyarországon és Morvaországban is. Lónyabányán és Kassán templomai épültek, az ő feladata volt a borsói Rákóczi-kastély felújítása és az új Egyházi Iskolaközpont tervezése Szepsiben. Előbbivel húsz évig foglalkozott, utóbbival nyolc évig.

Kassa, családi ház

utánpótlás

ELRUGASZKODNI A VALÓSÁGTÓL

2020-ban jelent meg a Szlovákiai Magyar Írók Társasága gondozásában a *Fiatalkor antológiája*. A kötet kilenc tehetséges műveit tárja az olvasók elé. Jancsó Péter a szlovákiai magyar irodalom tevékeny alakja. Őt novellája gazdagítja az antológia lapjait.

– Az antológiában megjelent novelláid sajátos hangulatúak. Izgalmas karakterekkel dolgozol, kevered a humort és a fantaszitumot. Van irányelved, esetleg kiforrott stílusod, amely mentén alkotsz?

– Az ember mindig úgy ír, ahogy kommunikál. Amikor a haverokkal beszélgetünk, próbálok színesíteni a történeteket – ilyenkor előjön egy mesélő attitűd. Gondolom, ez a fanyar, cinikus világlátás valamilyen szinten mindig én vagyok. Az ember felvehet pózokat, de én végső soron mindig Jancsó Péter történeteit akarom elmondani. Szeretnék másféle szöve-

geket is írni, amelyek másféle hangot követelnek. Sajátos humorom van, amit nem tudok megkerülni, ami a személyiségem része, és hiba is lenne, ha ezt megpróbálnám elnyomni.

– A novellákat olvasva feltűnik, milyen jól mesélsz, élelken adod át a jellemeket és az őket körülvevő világot. Milyen művek hatottak rád? Mít olvasol szívesen?

– Mostanában hivatásból olvasok, többnyire felvidéki magyar szerzőket. Szerettem Grendel Lajos írásait. Alapvetően viszont Christopher Moore-ral érzek valamiféle szellemi rokonságot, hozzám hasonlóan ő is elrugaszkodik a valóságtól. Szerettem a krimi és a rockzenészek életrajzi könyveit. Sok sci-fit is olvastam egy időben. De nem tagadhatom Mórincz Zsigmond, vagy a kortársak közül Grecsó Krisztián hatását sem. Úgy látom, a posztmodern nem hisz abban, hogy el-

lehet mesélni egy történetet. Mozaikszerűen ábrázol, és így elveszik a mese. Egyszer egy barátommal beszélgettem az irodalomról, ő fogalmazta meg a poszt-poszt-modern elérkezését – és mintha külföldön már elfogadták volna, hogy történetekre igenis szükség van.

– Az Opus főszerkesztőként számtalan szöveg halad át a kezeid között. A szerkesztői munka inspirál az alkotásban?

– Egy-egy szövegnél előjön az érzés, hogy milyen jó ötlet, kár, hogy nem én írtam meg. De ebben az is benne van, hogy ha egyszer valaki már megírta, akkor én miért írjam meg? Próbálok elkerülni, hogy újra és újra ugyanazt a történetet meséljem el. Amikor elolvas az ember egy jó költeményt, novellát, az hat rá, még ha tudat alatt is. Nálam sokkal motiválóbb, ha zenét hallgatok – többnyire nyomasztó zenét, így születnek a szövegeim.

– A novellák némelyikében komoly kritikát fogalmaz meg az emberi erkölcsről. Mennyire fontos számodra a szöveg morális háttere?

– Az irodalom alapvetően mindig a körülöttünk levő világra válaszol. Emberek vagyunk, mindenkinek megvannak a hibái, amelyek karakterré formálják. Ha nincs egyedi jelleme, akkor talán nem is érdemes megírni. Amikor zsűrizek, van két kizáró ok, amiért nálam veszít egy szöveg. Az egyik a didaktikuság – Aiszóposznál ez még működött, nálam nem. A másik az öngyógyító írás. Alapvetően kritikus ember vagyok, a tanári pályafutásomban is látom, hogy talán a görbe tükör segíthet leginkább az embereknek felismerni a hibákat, amelyeket újra és újra elkövetnek.

– Mire számíthatnak tőled az olvasók és irodalomkedvelők a közeljövőben?

Kovács Kitti

– Az Opus megy tovább, készül a következő szám. Elvileg készül az első kötetem is, talán idén már sikerül befejezni. A Szlovákiai Magyar Írók Társaságának ügyvezető elnökéként valószínűleg sok helyen fogok megjelenni akár ebben a tisztviselésben, akár vendégként. A mentorprogramban is szerepet vállaltam, és a fejemben kattog néhány új novella – meglátjuk, mikor érzik szükségét annak, hogy kipattanjanak a billentyűzetemen keresztül.

novella

MENETSZÉL

Kovács Kitti

Mindig az esti volt a legrosszabb. Eleinte kifejezetten szerettem – egész más arcot kaptak az utcák, amikor már nem nyújtott társaságot nekik a napfény. Másféle emberek lakták be a várost, új szemszögből néztem mindenre, ami sötétségbe burkolózott. A falak kiélesedtek, az emberek gyanúsakká váltak, a levegő felfrissült.

Aztán ráuntam. Elvesztette a varázsát. Sokáig elhúzódtott, egyszerre gyötört az éhség és a kimerültség, és a fejemben még hosszú órákon át folytatódott a műszak. Mikor a kocsiban beiktatott rövid alvás után a túlélést kockáztatva hazaveztettem, hogy a tompán lüktető nyakammal bevászorogjak a házba, mindegy volt, hogy már nem ülök a kormányánál. Lehunyt szemem mögött is láttam a forgalom fényeit, ott zúgott fejemben a motor zaja, és szinte minden hajnalban fékcsikorgásra riadtam. Délelőtt tízkor már senkire sem emlékeztem azok közül, akiket előző nap fuvaroztam. Törlődött minden. Nem maradtak velem arcok, illatok, hangok. Csak a pislákoló taxióra és a cím, amit megadtak. Néha egy mélybarna zakó gyűrött gallérja, vagy a piros pénztárca, amit pár hete láttam valakinél, mikor a türelmetlenségtől remegő tenyerembe

számolta le a díjat, és most egy olyan bolt kirakatából bámul rám gúnyosan, ahonnan még a papírtáskát sem engedhetném meg magamnak. Az a nő megborralót sem adott.

Ma egy éjjeli bár elé hívtak, kicsit késtem. Rég megtanultam, hogy ha szabadkozással kezdem a dolgot, csak magam alatt vágom a fát. Kimerítő nap volt, nem terveztem céltalan társalgással elütni az időt, már a ködös időjárás gondolatától is zsongott a fejem. Ott állt a társaság a nyirkos járda szélén. Fiatal lányok lenge ruhákban, egy mellettük álló fiú próbálta az egyikükre ráerőltetni mélykék pulóverét. A klub villódzó fényei alatt beszélgettek. Leengedtem az ablakot.

– Majd mikor hazalátogatsz, visszaadod. Nem fog hiányozni.

– Komolyan nem fázok! – ellenkezett nevetve a lány, és finoman eltolta magától a ruhadarabot. A fiú rosszalóan megcsóválta a fejét, és futólag megölelte.

– Itt a taxid – mutatott felém. A lány bólintott, sorban megölelt mindenkit, míg én türelmetlenül doboltam a kormányon. *Mindegy, az óra jár.*

Hallottam az ajtó nyílását, a többiek hangosan vihorászva búcsúzkodtak tőle, míg beszállt. Ahogy köszönt, megcsapott az

alkohol keserű szaga, és komoran néztem végig, amint esetenként bemászik a hátsó ülésre a magas sarkú cipőivel hadakozva. Nagyot sóhajtva hajolt le, és elkezdett a kapcsokkal babrálni, én pedig az autó mellett vadul integető barátait figyelmen kívül hagyva finoman a gázra léptem.

– Hova lesz? – kérdeztem. Az irányjelző monoton kattogásához igazítottam ujjaim dobolását a kormányon. Meglepetten felkapta a fejét, mint aki megfedkezett arról, hogy címet kell megadnia, ha haza szeretne jutni. Mélázva kinézett az ablakon, majd a visszapillantó tükörben találkozott a tekintetünk. Vagy tizenöt évvel fiatalabb lehetett nálam, épp csak betölthette a huszonötöt. Sminkje csomókban tapadt a bőréhez a szemek alatt, eperszínű rúzsát igazgatta ujjával.

– Remélem, nem okozok túl nagy kellemetlenséget... Lehetne, hogy csak nyitott ablakkal autózunk egy kicsit? – kérdezte bátortalanul. Nem válaszoltam, csak leengedtem a hátsó ablakokat, ahogy kérte, és kapkodva hátranyújtottam neki egy papírcsacskót. Nem hiányzott, hogy hányást síkáljak az üléskárpitból alvás helyett.

– Elnézést kérek az állapotom miatt. Ünnepeztünk – nevetett

feszengve, ahogy kihúzta az ujjaim közül, és maga mellé tette az ülésre.

– Nem probléma – feleltem. Egy nap majd az én lányomat is viszi haza így valaki, felesleges tagadnom. Láttam a tükörben, hogy lágyan mosolyog. Mikor rátértem a főutcára, kinyomta jobb karját az ablakon, és ahogy hátrapillantottam, hogy megnézzem, mi baj, láttam, hogy hullámokat rajzolt vele a levegőben. Finom mozdulatokkal forgatta a csuklóját, barna, loknikba göndörített haját összebörzölte a szél, de nem törődött vele. Egy pillanatra józannak tűnt.

– Gondol néha a halálra? – kérdezte hirtelen, pár kényelmes csöndben töltött perc után. Balra kanyarodtam. Szélesre tárt ajtók mellett haladtunk el, az éjszakai élet hangjai egy-egy röpke pillanatra beszűrődtek hozzánk, hogy aztán ismét kiszökjenek a sötétségbe. Nevetéstől és kiáltásoktól visszhangzott a tér. Mostanra éreztem a hajából áradó cigarettafüst szagát is. Elhúztam a szám.

– Igen – vontam vállat. Ebben az utcában narancssárga fénybe vont mindent a közvilágítás, tisztábban láttam a szélvédőre száradt esőcseppek nyomait. *Holnap muszáj időt szánnom arra, hogy lemosom a kocsit.*

– Beteg vagyok – jelentette ki álmatag hangon, ködös tekintetét az elsuhanó épületekre függesztve. – Rák. Túl késő a kezelésre.

Zakatoló szívem a gyomrom mélyébe zuhant. Elfehéredett ujjaimat bámultam a kormányon, hirtelen nehezebb lett a nyelés, ahogy próbáltam mondani valamit. Nem jött ki semmi. Csak az irányjelző gépies hangja valahol az elmém mélyén. Most először nem volt bekészített, gépies válaszom, amit ezredszer is lustán előhúzhatok a zsebemből. Zúgott a fülem. A tükörbe pillantottam, kerestem a fiatal, névtelen lány arcán valamit, bármit, amiből rájöhe-

tek, mit gondol, mit érez, hogy beszélhet erről így. Hallottam a mellkasomon át a szívem hevesen dübörgő reakcióját. Gyorsabban felfogta a mondat igazi tartalmát, mint én. Nem kelhettem vele versenyre.

– Minden rendben lesz – folytatta lágyan, mintha egy zárt ajtó mögül szóló volna. Az az érzésem támadt, hogy nem hozzám beszél, nem igazán. Csak a kulcslyukon szűrődik át a hangja, én pedig épp arra tévedtem, és fültánúja vagyok annak, ami valójában csak rá tartozik. Hagytam, hogy mondja. – Búcsúbullit szerveztek nekem a kollégák, arról jövök. Persze nem tudják... Azt mondtam nekik, hogy elvállaltam egy állást külföldön.

Rám pillantott, vonásai néha élesebben kirajzolódtak, ha utcalámpa alá értünk. Vékony ujjával hátrafésülte haját kipirult arcából, sóhajtott. Kapkodó tekintettel kerestem rajta az elmosódott sminket, a ferdén felvitt rúzsot, de csak őt láttam. Talán legközelebb a pulóveres fiú hív majd a bárhoz, őt veszem fel egy hívős, őszi éjjel. Szótlanul mosolyog majd a telefonja kijelzőjére a kellemes este után, mit sem sejtve, a kék fény kényelmes illúziójába burkolózva. Kivilágított alagutak alatt haladunk majd el, kellemes dallam szól a rádióból, én pedig elfelejtem a hangját, amivel megadta a címet. *Majd mikor hazalátogatsz, visszaadod. Nem fog hiányozni. Szúrt a szemem.*

– Épp csak azt nem mondtam, hogy a külföld az égben van.

Felhúzta az ablakot, hirtelen nehéz csönd telepedett ránk a besüvítő szél zaja nélkül.

– A Krizantém utca 9-hez, legyen szíves – kérte tükrösen csillogó szemekkel, és ismét lehajolt, hogy visszavegye a kényelmetlen túsarkút. Nehezet nyelve bólintottam, az irányjelző kattogni kezdett, és kikapcsoltam a taxiórát.

Bakonszeg, családi ház

vers

Király Farkas

gyarmat, menedék

kitartóan kopog halántékomon
hiányod, e láthatatlan harkály
tekinteted bogarak marják arcomra
szájam sarkában mosollyá görbülsz

legjobb ez így, másképp csak elfeküdnék
feldarálna közömbösség és közöny
ám minden volt szavad új téridő lett
így hát folyton a nem most is most van

és minden mondat egy újabb kezdet
mindig ismétlődő első rendez-vous
örökös will you be my valentine
hány nyelven tudjuk mondani: szeretlek¹

és vajon hány nyelven tanuljuk meg
ugyanazt a következő száz évben
mely idő alatt egy újabb csillagot
gyűjt szerelmünk az éjjeli égre

úgy szeretlek, ahogy e verset írom
ösztönösen és szertelenül
van valamiféle prozódíája
de kötetmekhez nem ragaszkodom

mutatok majd neked üres, új világot
gyarmatunk lehet és/vagy menedékünk
kopog koponyámban egyre a szerelem
s a hiányod, a konok túlélő madár

¹ Egy szótóból származó szavakat nem szerencsés többször megismételni egy költeményben. (A cenzor)

múltidéző

EGY SZÉKELY ÍRÓ FELVIDÉKI TRAGÉDIÁJA

Ízig-vérig székely ember volt az 1902-ben Szentendrén született Darkó István, akit a gyerek- és a kamaszkor már a nógrádi Losoncon talál. Itt lesz a főmunkatársa Scherer Lajos A Mi Lapunk című folyóiratának. Egy ideig Budapesten tanul, s maradhatna, de nem teszi: visszatér felvidékiének, s beleveti magát a Trianon után, szinte a semmiből induló közösségi életbe.

Sziklay Ferencel szervezi a Kazinczy Könyvbarátok Társaságát, 1929-ben az első szlovénköi magyar könyvet, a harmincas évek elején főszerkesztője a Magyar Írásnak, szerkesztője a Figyelőnek, s az 1938-as visszacsatolás után a kassai rádió igazgatója. Verssekkel indítja irodalmi pályáját, de már 1925-ben megjelent

első novelláskötete (*Két ember, egy árnyék*) eldönti, vérbeli prózaíróval van dolgunk. Egy évvel később jelenik meg első regénye, a *Zúzmará*, amelyről méltatója, a szintén losonci Komlós Aladár írja: „Az elnagyoltságában is igen biztató könyv. Olyan ember munkája, akiben a lényeg iránti érdeklődés együtt van az érdekes mese szerzetével. Csak megtanulna áhítatosabban írni: kevésbé foghegyről, csaknem léha könnyűséggel”.

Győry Dezső sem fukarkodik a dicsérettel: „Darkó Istvánból fog kinőni a szlovénköi próza mestere, és rövidesen csak kevesen fognak vele versengeni” – írja, s ő az egyetlen szlovénköi magyar író, aki 1936-ban az *Égő csipkebokor* című regé-

nyéért megkapja az állami díjat is. Húsz év alatt három novelláskötete és hat regénye jelenik meg. 1945-ben orosz hadifogságba esik, majd véglegesen kénytelen elhagyni választott szülőföldjét. Nem ő az egyetlen, aki erre a sorsra jut, Szombathy Viktor, Marek Antal és Győry Dezső is Magyarországon kezd új írói életet. Győry és Szombathy is regényekkel arat szakmai és főleg olvasói sikereket, s ha mostohagyerekként, továbbra is jelzi őket az immár szlovákiai magyar irodalom. Nem úgy, mint Darkót, akinek két regénye a lebombázott Franklin Kiadó romjai alatt végzi, s fizikai munkásként éli a maradék éveit Pesthidegkúton. Sziklay László jelzi, hogy több regénye és számos novellá-

ja is elkészült, hadinaplója is kiadásra várt, mégis csak egy válogatott novelláskötet (*Romok és fények*) jelent meg még életében, Turczel Lajos szerkesztésében a pozsonyi Madách Kiadó gondozásában (1972-ben halt meg), majd 2011-ben a Kráter Kiadó jelenteti meg a *Deszkaváros* című regényét. Ez az a mű, amelynek dupla folytatása a romok alatt maradt.

„Szabad-e ezt tragikus jelképnek felfognunk, úgy, hogy az egyetemes magyar irodalom szempontjából is jelentős írói életpálya lett így befejezetlenné, torzovává?” – teszi fel a költői kérdést Sziklay László még 1966-ban. Gál Éva 2000-ben írt ugyan egy alig 60 oldalas minimonográfiát, de azóta is néma csend. Úgy

Juhász Dósa János

tűnik, a székely író (sajnos, nemcsak őt) – aki magának a Felvidéket választotta szemleli hazájául, s az első nemzedék egyik legfontosabb alakja volt – elfelejtettük, sőt Erdélyben még a nevét is elorozták tőle.

DESZKAVÁROS (RÉSZLET A REGÉNY BEVEZETŐ FEJEZETÉBŐL)

A külső szobákban az őrmesterek még csak megpercegették időnként a tollukat, de Solyvár úr, a helybeli kereskedő a vonalazott nyilvántartási lap védelme alatt szatócsüzlete heti jövedelmét igyekezett összeadni. Schultheisz őrmester ezalatt őrködve nézdegélt Solyvár úrra. Zsebkésével gondosan lefaragta a tollhegyről a rászáradt tintát és megsörgette a nadrágzsebében lévő kulcseszmót. Tóth őrmester kövéren elégedt a szemben álló íróasztal mellett, öregedő sertéshez hasonlóan elbágyadván várta, hogy az unalom kése ledöfje. Néha megtörtént, hogy Schultheisz vakmerő mozdulattal ragadta ki magát a szörnyűséges unalom iszapjából. Íróasztala fiókjába félig bebújt arccal harmonika módjára kihúzható képsorozatot kezdett vizsgálgatni. A képek titkos egyszerűséggel fényképezett női alakokat ábrázoltak. Schultheisz, három iskolásgyermek tarfejű apja, a képekre mosolygott s a bágyasztó melegben motyogva suttogott hozzájuk. Solyvár a másik oldalon számvevő elégedetlenséggel morgolódott magában. A jegyrendszer rövid pórázán vezetett üzletének heti jövedelmével elégedetlenkedett. A szobában a három őrmesteren kívül még két szakaszvezető is ült. Íróasztaluk fölé görnyedve, félrehajtott fejjel, alázatosan írtak, bejegyeztek és átvezettek. Hetek és hónapok óta mindig, reggel héttől déli egyig és délután kettőtől hétig, télen és nyáron,

esőben és fagyban, úgyszólván „levegőben és víz alatt” írták a kimutatásokat, jegyzékeket, átutalásokat, bevezetéseket. Neveket és számokat másoltak, árkusokat vonalaztak, kiírtak és beírtak. A sorkatonák gépfegyvereinek mintájára az iroda géptollai voltak ők.

Egyikük, Bolyós szakaszvezető, vékonyka, szőke fitalemler és nemrég még kereskedelmi iskolás, padba szokott ülésével ijedezett itt az irodában. A háborúig apja nagy vaskereskedését vezette a szomszédos Garambányán. Aztán itt ült, vörös gyulladással szemmel, tizenhat szeptemberétől, a külső irodai szobában. Sápadt és soványabb lett azóta ezen a biztos helyen. Egyszer már csukaszürkében írt a tintafoltos asztalra borulva, mint aki csak élete árán hagyja el őrhelyét. Beosztották a menetszázadba. A jómódú emberek biztosan járó fürgeségével megjelent akkor az apja, az öregebb vasas, kis szőke ember, a fiához ikermódra hasonló és mégis sokkal életrevalóbb. Mosolyogva járt körbe az irodákon, bejött a szobába is és a fia fülébe suttogott. A fiatal Bolyós nem is merte felemelni a fejét, hanem sebesen írt egy hatalmas könyvbe. Az öregebbik barátságosan szólt az őrmesterekhez is, azonkívül szép világos garambányai szivarral is megkínálta őket.

– Majd elszívjuk, köszönettel – Schultheisz szólt hozzá egyedül és bezárta a szivart a fiókba, a képek társaságába.

– Most azonban bármely pillanatban itt lehet Szigethy kapitány úr.

– Kedves ismerősöm – felelte nyugodtan és jelentősen az öreg Bolyós. – Bár az egész tisztikar olyan emberekből állna, mint Szigethy kapitány úr.

Az öreg Bolyós megsókolta a fiát, összehajtogatott bankjegyet csúsztatott a kezébe, zavartan köszönt az őrmestereknek és visszautazott Garambányára.

Szigethy akkor csakugyan megérkezett. A nyikorgó ajtót a sarkával tette be maga után, de nem sietett át az őrmesterek szobáján, ahogy szokott, hanem megállt és ezt mondta:

– Bolyós szakaszvezető.

Bolyós megrezsent és felugrott:

– Itt, kapitány úr.

A kapitány a mennyezetről olvasott:

– Mért feszít maga csukaszürkében? Úgy áll magán, mint Árendásné a krinolin. Vesse le és viselkedjék ezentúl tisztességesen... Megjegyezheti végezetül azt is, hogy ebből az ólból vagy mindenki kimegy, vagy senki. Majd egyszerre megy ki Tóth úrral, Schultheisz mesterrel, Solyvár gazdával és Grenda bátyánkkal. Amikor eljön annak az ideje. A lógósok nem válhatnak el egymástól, ugyebár?

Tóthot nézte merő szemmel és fakultan nevetett rá:

– Egy véleményen vagyunk, kedves sertés? Sértésnek ne vegye!

Cipője orrával nyitotta ki a szobája ajtaját és magára hagyta a megfagyott irodát.

– Hízz meg! – sziszegte Tóth –, kétszáz kilóig meg se állj!

Az őrmesterek belül dideregtek. Bolyós visszaült az asztala mellé s mint egy jó fedezékbe, belefeküdt az írivalójába.

Szembem vele egy széles vállú, jól megtermett fiú ült, három csillaggal a gallérján az is, a másik szakaszvezető. A kapitány jelenlétében hatalmas poros ívek mögé bújt, jegyváltásra kötelezett utazó kisfiúhoz hasonlóan, aki háromévesnél is kevesebbnek akar látszani.

Felemelte a fejét és átsúgta az asztalon:

– Maga megint megúsza, Bolyós.

Elővette a zsebkendőjét, begyömöszölte a gallérja mögé, megtörülközött és visszabújt az írásába.

Bolyós átsúgta neki:

– Higgve el, már nem is törődöm vele. Ha menni kell, hát megyek. Láthatja, hogy már be is öltöztem...

– Fogja be a száját! Ne beszéljen bolondokat!

A nagydarab fiú haragosan és szigorúan meredt Bolyósra. Bamba nagy ujjával, amelyek a hirtelen feltámadt félelemtől még meg is dagadtak, csipkézett szélű betűket kaparászott a papíron.

Szepsi, Inkubátor ház

zenőórét

DUGÓ A KRÓKUSZOKKAL BESZÉLGET
(RÉSZLET A KÉKSZEMŰ NAPLÓ CÍMŰ MESEREGÉNYBŐL)

Géczi János

Kedves Naplóm! Láttál már kertet? Félek, nem, hiszen nincs szemed. Valamiért lefejtették rólad, amikor megteremtettek a papírgyárban. Pedig annyi mindenről lemaradsz, ha nem nézhetsz meg még egy pompás tavaszi kertet se.

És nagy veszteség ér, ha nincs egy olyan kalauzod, mint aki nekem volt, akkor, amikor megismerkedtem a virágokkal.

Az úgy kezdődött, hogy egy vasárnap reggel tárva-nyitva találtam a lakás ajtaját. Megböktem a pácolt faajtót, hátha csupán valami ármány, és ha kimegyek rajta, a farkamra csukódik, vagy úgy oldalba taszít, hogy napokig fáj. De nem: halk nyikorgással tárult, és ott, a lépcsők alatt csodálatos színű valamiket láttam. Akkorákat, mint egy tojás, sok volt belőlük, sárga, lila, kék cirkás és fehér.

– Ki felejtette itt a húsvéti tojásokat? – ugrottam melléjük.

– Khm. Khm – köhécselt valaki.

– Ti beszéltek? – szóltam hozzájuk, holott csupán egy vékonyka hangot hallottam. Néha én sem gondolkozom logikusan, hiszen tudom, hogy

egy hanggal nem szólhatnak többen.

– A virágok nem így beszélnek! – mondta valaki.

– Olyan nincs! – feleltem.

– Te valaki, buta kutya vagy! – érkezett a felháborodott válasz.

– Én? Buta? – vakkantottam.

– Hiszen még azt sem tudod, hogy csak az emberek a valakik. Minden más valami. Sajnos, még én is valami vagyok. És mégis beszélek.

Akkor felpattant a lila húsvéti tojás, tapasztalhattam, hogy hat egyenlő darabból van összerakva a héja, és kikönyökölt belőle egy picike valami.

– És te meg mi vagy? – topantottam. Nagyon ügyeltem, hogy pontosan fogalmazzak.

– Nem mi, hanem ki – zizegette átlátszó celofánszárnyait a tojásból kibújt lakó.

– Szóval téged is zavar?

– Persze. Hiszen valaki vagyok. Mégpedig a tavasz. Ezért a nevem is Tavasz.

– Szervusz – köszöntöttem illendően. – Te mondtad, hogy a virágok nem így beszélnek?

– Én. És tudd meg, hogy te sosem hallhatod meg őket. Szóval úgy pontos, hogy számodra a virágok némák.

– Ó – gördült ki két könnyecsepp a szememből. – Hiszen te, Tavasz, önző vagy. Miért tiltod meg a növényeknek, hogy hozzám beszéljenek?

– Én ugyan nem! A füled alkalmatlan arra, hogy meghalljad őket. Merthogy ilyenek születtél. De ha szépen megkérsz, mondjuk úgy, hogy drága Tavasz, te gyönyörű szárnyú, szép ruhájú, könnyű röptű, tolmácsold nekem a növények beszélgetését, akkor elmondom, amit tudnod akarnak adni.

Szó ami szó, első találkozásom nem volt sikeres Tavaszszal. Dűnnögve elvonultam, s néhány méterre lefeküdtem a hars fűre, kilihegni magam. Áldottan melegített a nap. Már megfeledeztem mindenről, amikor megszólított Tavasz. Időközben átöltözött: csudaszép sárga ruháscsába bújt, a szárnyairól lekefélte a virágport, és még a szeme fölé is kanyarintott koromból két fekete ívet. Aranyosnak találtam.

Hosszasan társalogtunk. Megtudtam tőle, hogy ő mondja meg a növényeknek, mikor bújjanak ki a földből, s mikor

kezdjenek virágozni. A fáknek is ő szól, hogy időben bontsanak rügyeket (merthogy nem minden rügy egyforma: van, amelyikből virág lesz, van, amiből levél, s van olyan, amiből virág is, levél is kihajt). Valamint, hogy Tavasz az, aki megnyitja a felhők zuhanyrózsáját, kergeti a szeleket (hogy abból is hány fajta van!). Előcsalogatja a gombákat és kiküldi a bogarakat a rétre. Annyiféle dolgot tud ez a Tavasz, és mindent időben kell csinálnia, mert összezavarodna a világ, ha nem tenné percnyi pontosan a munkáját.

Bizonyos idő után elérkezettnek láttam az időt, hogy megkérjem Tavaszt:

– Kérlek, tolmácsold, mit mondanak nekem a krókuszok!

– Előtte bocsánatot kell kérned tőlük.

– Hát ne haragudjanak, hogy húsvéti tojásoknak gondoltam őket. Én még nem találkoztam ilyen helyes, tőpszli növényekkel. Nem csoda, ha nem annak hittem őket, amik.

Tavasz átlibbent a sáfrányokhoz. És tátozott.

– Miért tátozsz? – szóltam utána.

– Beszélek, te bohó! Csak éppen te nem hallod!

– Tátozva?

– Persze, mert akkor formázom a szavakat. De olyan magas hanggal, hogy a füled nem tudja érzékelni. Lehet, picit mókásnak látszom.

– És válaszolnak a virágok?

– Azt mondják, hogy üdvözölnek.

– Mást nem?

– S hogy milyen szép ez a reggel.

– Ó, ők is örülnek neki?

– Kérik, állj arrébb, mert elfogod előlük a napfényt.

– Bocsánat. Minek nekik a napfény?

Tavasz hosszan, tátozva magyarázott, csóválta a fejét, hűmmögött és hitetlenkedett. Nem tudott tolmácskodni.

– Miért nem fordítod tovább?

– Mert nem olyan könnyű! Meg kell értened, hogy én nem a te nyelveden gondolkozom. Először le kell fordítani a sajátomra, amit kérdezel, aztán átfordítani a sáfrányok nyelvére. S ugyanezt vissza. Ha picit bonyolultabb a mondandó, bizony törnöm kell a fejem a megfelelő szavakért – hadarta egy szuszra.

– Ó, van időm. Nem akarok sürgetni.

Most meg a sáfrányok türelmetlenkedtek, mert a Ta-

vasz percekig velem volt elfoglalva.

A nagy izgalom végén ráült egy hóvirágra, éppen olyan magasra, hogy a szemembe tudjon nézni, és összefoglalta a krókuszok mondandóját:

– Azért szóltak, hogy ne állj el előlük a fényt, mert fény nélkül nem tudnak fejlődni. Ahhoz, hogy nagyobbak legyenek, rendesen tudjanak élni, s ne kényelmetlenül és sápadozva, nagyon sok fényre van szükségük. De ez nem elég. A fény mellett táplálékuk még a víz, a bennük oldott ásványi sók és egy anyag, ami a levegőben van, a szén-dioxid nevű. Te tudod, mi az a szén-dioxid? – kérdezte Tavasz, és a földre vetette pillantását.

– Amit az emberek meg az állatok is kilélegeznek. Meg a tűz, a vulkánok – szóval mind, ami ég. És ez kell nekik?

– Ez – válaszolta. – De a biztonság kedvéért még egyszer megkérdezem.

És megint a krókuszokkal beszélt.

– Pontosán tudtad! És ezekből az anyagokból cukrot készítenek, amit aztán tovább alakítva felhasználják a növekedésükhöz.

– Szóval ezért édes a répa, meg még annyi növény! Köszönd meg a nevemben a krókuszoknak, hogy meséltek arról, miként élnek. És kérdezd meg, hogyhogy nem fáznak?

– Ők a hűvöset jobban szeretik, mint a meleget – örült Tavasz, hogy most ő beszélhet arról, amit tud. – Sőt, nyáron visszabújnak a földbe, hogy ott hűsöljenek. Hiszen nem szeretik a perzselő fényt és a szárazságot. Ellentétben más növényekkel.

Elköszöntünk a sáfrányoktól, akik (őket nem tudom most már amiknek mondani) közben szétnyitották szirmaikat, s többé nem hasonlítottak a tojásokhoz. (Ami persze nem teljesen igaz. Láttam, hogy a közepükben aransárga botocska van, éppen olyan sárga, mint a tojás sárgája, de ezt mégsem mondhattam meg nekik.)

Tavasz a fejem fölött röpködve mutatta az irányt. Bejártuk a kertet; millió egy növény hajtott ki a földből, hegyeske siskák, tenyeres levelű, kis virágú, bókólszárú, egyik sem hasonlított a másikra. Ekkor tudtam meg, mennyiféle növény létezik, és egyik érdekesebb a másikkal.

Így volt ez napra nap. Nem volt olyan reggel, ami ne tartogatott volna meglepetéseket.

Szepszi, Szabadtéri színpad

iránytű – fiatal írók rovata

A NAGY NAP

Úgy képzeld el, hogy bugyiban, melltartóban és a hófehér menyasszonyi fátyolban vasalom az öcsém selyemingét, mert a tanú alhat délig, csak én voltam hajnal öttől talpon, hogy mesés legyen a sminkem, tökéletes a frizurám. Erre jön a nyolcvanhat éves alzheimeres nagyanyám, hogy öltöztessem fel. Előző nap cetlire írtam és rátűztem a szekrényében a kiválasztott ruhára, hogy *ebben megyek Viki esküvőjére*, majd a cipőállványon hasonlóan megjelöltem a szandált is: *ezt veszem fel Viki esküvőjére*. Mégis teljesen összezavarodott. Azt hittem, feltaláltam az örökmozgót, mert teljes két órán keresztül felváltva közlekedett a szekrény és a cipőállvány között, mint a motolla. Amikor kinyitotta a nyikorgó szekrényajtót, elolvasta a cetlit, elégedetten végigsimította a fekete simabársony ruhát, becsukta a szekrényajtót, átvándorolt a ci-

pókhöz. Kézbe vette a gyönggyel díszített bőrszandált, hűmmögött, amint visszatette a helyére, észébe jutott, hogy ruhát is kell választani, újra a szekrényhez... Anyám sírógörcsöt kapott, hogy ezt nem lehet kibírni.

Szóval nekiálltam rárángatni a harisnyát, felvette végre a ruhát, becsatoltam a szandál pántját a lábán, erre lenézett, és kijelentette: „Nem jó. Így nem mehetek. Nincs kilakkozva a lábamon a köröm.” Cipőt le, harisnyát le, keresni valami körömlakkot dohogva, mert te lennél a fiatal menyasszony, de életedben még nem lakkoztad ki vörösre a lábodon a köröm, ám most a nagyiet muszáj, különben lemaradsz a saját esküvődről. Fújogatom, hogy száradjon már, közben félig lezadom a sminkem, érzem, hogy csorog az izzadság az arcomon, a hátamon, és még újra fel kell rá húzni a harisnyát, ráadni a cipőt. Hogy fogok fátyolban

zuhanyozni? Muszáj lesz megkóstolnom a lagzis sütitet is, mert már szédelgek az éhségtől. Nagynéném előző este összecapta a kezét, amikor hosszú idő után meglátott: „Viki, te megint fogytál! És most is mind a melledből.”

Végre már a kocsiban ülünk, fújok egyet, próbálok őszintén mosolyogni az isten tudja mire gondoló vőlegényre, beletemetem a májusillatú fehérorgona-csokorba az arcom, amikor Matild néni, a vidéki rokon, két kézzel dörömbölni kezd az autó tetején, hogy nem jó sorrendben sorakoznak a kocsik, ezt falu helyen nem így szokás, rendezzük át a násznépet. Nem vette észre, hogy nem a szülőfalujában van, pedig sokat autózott, és én már fejben azon sakkoztam, hová fogjuk a lagziban ültetni a fiát és a menyét, akik egyébként nem is voltak hivatalosak, mert nem akartunk háromszáz fős banzájt, hatvan főnél húztuk

meg a határt, de megjelentek egy piros színű kapszulás kávéfőzővel, hogy eljöttek, mivel volt még hely az autóban, ugye örülök a meglepetésnek?

Vonultam a tömjénillatú templomban az oltárhoz, zúgtak a harangok, lágyan bűgött az orgona, és én csak arra tudtam gondolni, hogy anyám, én nem ilyen lovat akartam. Tíz éve élünk együtt Tomival közös lakásban, saját háztartással, mit fogok én csinálni azzal a három teáskészlettel, a két komplett tányér- és ebédszervizzel, a kapszulás kávéfőzővel meg a többi nászajándékkal? Hová akaszszam a festményt a visegrádi várról, amikor saját ízlésünkre rendeztük be a lakást már sok évvel ezelőtt? Mihez kezdjek a tízkötetes útleírással Kínáról, amikor az angol vidékbe vagyok szerelmes? Gimis korom óta csak az Egyesült Királyság területére kirándulok, szerintem ezt még a harmadik szomszédunk

is tudja, de az unokatesóm evidens, hogy nem. Ráadásul nézhetem anyósom összeszorított száját egész éjjel, nem tudom, mi a fene baja van, de biztosan én csináltam már megint valamit, nem elég hálásan mosolyogtam valami fontos vendégre és a méretes szobanövényre, amit hozott, vagy mit tudom én.

Úgyhogy anyáméknál a padlás azóta is tele van használhatatlan nászajándékokkal. Nem kell egy fritóz, kenyérpíró vagy valami?

Nem csoda, hogy annyi stressz után legyengültem és benyaltam valami vírust, úgyhogy a mézesheteket láztól izadságban úszva infúziókon töltöttem a kórházban.

Az öcsém lagziját egyébként most halasztottuk harmadszor a járvány miatt. Mondom neki, hogy ez egy isteni jel, vegye már észre, olyan jól megvannak, minek ezt az idillt egy álomesküvővel elrontani?

BOSSZÚ CSIPKEBUGYIBAN

Hallgatnom kellett volna nagyanyámra? Mindig azt mondogatta: jól van minden, ahogy van, kislányom. Hitt az isteni gondviselésben, sosem agyalt feleslegesen, mindig elégedett volt. Meg se hallotta, ha valamiért panaszkodtam. Az ő szótárából hiányoztak olyan szavak, mint a bárcsak, bezzeg, ha és társai.

Most is a fejét csóválná, és biztos nem helyeselné a döntésemet. Szakítottam Áronnal. „Hogy mondd? Nem elég nagyvonalú? Mit gondolsz, a nagyapád talán az volt? Életében egyszer hozott nekem virágot, azt is a saját kertemből szedte...” Szinte hallom a cigarettától karcos hangját. Kioktatna, hogy vannak ennél fontosabb férfierények is.

Szerintem pedig Áron infantilis reakciója a döntésemre mindent megmagyaráz. Ugyanis adott egy listát azokról a tárgyakról, amelyeket a kapcsolatunk ideje alatt tőle kaptam ajándékba. Ismétlem: ajándékba. Most viszont mindent szépen kér vissza. Igazán vicces, hogy a felsoroltak között olyanok is szerepelnek, amelyeket én vásároltam, illetve a kedvencem: „A parfümöt is add vissza, akkor is ha már megkezdted.”

Úgyhogy első körben otthon kiálltam az erkélyre, és mind a három üveg drága virágillat

tartalmát vigyorogva kipróbáltam a tavaszi levegőbe. Aztán fogtam egy üres, ócska kartondobozt, és szépen, komótosan belepakoltam az egykori ajándékokat: egy kiolvasott könyvet, egy pár kimosott zoknit, egy alig hordott nyakláncot, egy kinyúlt pólót... Aztán megírtam, mikor és hol találkozzunk. Nagyjelenetet akartam, így egy forgalmas parkolót választottam.

Küsmertem az elmúlt két évben annyira, hogy pontosan tudjam, mi fog történni. Elinémettem a kocsija felé. Amint észrevett, dühösen kiugrott, és ordítani kezdett, hogy ezt a farmert, amit viselek, ugyancsak ő vásárolta, azonnal vessem le. Nem vagyok hülye. Pontosán így kalkuláltam. Ezért is gyanítattam és szoliztam előző nap. A parkoló közepén kiléptem a magassarkúmból, lassú mozdulatokkal kigomboltam a nadrágomat, betanult mozdulattal szexin pucítottam, elegánsan levettem a farmert, a kezébe adtam. Visszaléptem a cipőmbé, ráérősen, hogy legyen ideje végignézni, mitől is búcsúzik, a méregdrága, célzottan erre az alkalomra vásárolt finom csipkebugyimban riszálva ellejtettem.

Még most is ott áll tátott szájjal.

Nagyi, kedves, most van minden jól, ahogy van.

Szepsi iskola

mozaik

Hiányzik a könyvtárából egy regény, verseskötet, antológia vagy irodalmi kiadvány? Egy régebbi felvidéki szerző könyvét keresi? Forduljon hozzánk bizalommal, szívesen segítünk a könyv beszerzésében. Jelentkezzen a helyorseg@liliumaurum.sk címen!

Évfordulók

205 évvel ezelőtt született Arany János (Nagyszalonta, 1817. március 2. – Budapest, 1882. október 22.), a 19. század magyar költészetének központi alakja, a magyar nyelv máig utolérhetetlen mestere.

300 évvel ezelőtt született Bartok József (Szalacusz, 1722. március 19. – Kassa, 1763. április 15.) katolikus egyházi író, szakíró, szótárszerkesztő, író. Latin–német–magyar bányászati szótárt szerkesztett, ismert az arany- és ezüstbányászatról szóló tankölménye, s fennmaradtak iskolai színjátékai is.

85 évvel ezelőtt született Gergely József (Füleksávo, 1937. március 19. – Losonc, 2007. január 9.) költő. 1977-ben jelent meg *Milyen szél* című verseskötete.

125 évvel ezelőtt született Hamvas Béla (Eperjes, 1897. március 23. – Budapest, 1968. november 7.) író, filozófus, a 20. századi magyar bölcselet és irodalom egyik legnagyobb hatású alakja. Főbb művei, többek közt: *Száz könyv*, *Scientia sacra*, illetve regénye, a *Karnevál*.

135 évvel ezelőtt született Kaszák Lajos (Érsekújvár, 1887. március 20. – Budapest, 1967. július 22.) költő, író, képzőművész, a 20. századi, illetve a modern magyar irodalom és képzőművészet egyik legjelentősebb alkotója.

díjazottaink

Rangos díjat vehetett át két felvidéki irodalmár a közelmúltban. Tóth László József Attila-díjas író, költő, akadémikus a Magyar Érdemrend Lovagkeresztje kitüntetésben részesült. Kásler Miklós, az emberi erőforrások minisztere március 11-én, pénteken ünnepélyes keretek között átadta a március 15. alkalmából odaítélt állami kitüntéseket a Pesti Vigadó Dísztermében. Magyarországon és külhonban egyaránt nagyra értékelt, a magyar írásbeliség ápolását szolgáló írása elismeréseként vehette át a magas állami kitüntetést a Dunaszerdahelyen élő és alkotó Tóth László.

Kásler Miklós, az emberi erőforrások minisztere és Latorcai Csaba János, az Emberi Erőforrások Minisztériumának közigazgatási államtitkára március 10-én, csütörtökön ünnepélyes keretek között átadta a március 15. alkalmából odaítélt művészeti díjakat a Pesti Vigadó Dísztermében. Kiemelkedő színvonalú irodalmi tevékenysége elismeréseként József Attila-díjban részesült Hodossy Gyula költő, a Szlovákiai Magyar Írók Társaságának elnöke, a Lilium Aurum Könyv- és Lapkiadó igazgatója, a Vámbéry Polgári Társulás igazgatója és a Magyar Írószövetség Választmányának tagja.

Mindkettőjüknek szívből gratulálunk!

LAPSZÁMUNK SZERZŐI

Aczél Géza (1947) költő, szerkesztő, irodalomtörténész, Ajak

Aich Péter (1942) költő, prózaíró, publicista, Pozsony

Bárány János (1966) újságíró, Komárom

Benkő Tímea (1973) prózaíró, Tardoskéd

Bolemant László (1968) költő, műfordító, fotós, Bajcs

Darkó István (1902–1972) író, lapszerkesztő (Szentendre)

Fábián Gergely (1986) újságíró, Páskaháza

Finta Viktória (2000) prózaíró, Gúta

Gágyor Péter (1946) költő, író, drámaíró, rendező, Ipolyság

Géczi János (1954) költő, író, képzőművész, Balatonalmádi

Gergely László (1958) grafikus, dekoratőr, képregényrajzoló, Szigetvár

Jancsó Péter (1986) prózaíró, szerkesztő, Óvár

Juhász Dósa János (1969) újságíró, Rimaszombat

Király Farkas (1971) költő, író, szerkesztő, Kolozsvar

Kovács Balázs (1996) költő, Komárom

Kovács Kitti (1999) prózaíró, Pered

Kövesdi Károly (1953) költő, író, műfordító, Pozsony

Krausz Tivadar (1963) költő, író, Budapest

Lampl Zsuzsanna (1959) szociológus, író, Gelle

Magyar Zoltán (1967) író, néprajzkutató, Kiskőrös

Póda Erzsébet (1965) újságíró, író, szerkesztő, Pódafa

Z. Németh István (1969) költő, író, szerkesztő, Csicsó

Lapszámunkat **Pásztor Péter** kassai építész alkotásaival illusztráltuk.

rejtvény

BIKINI NYOLC IRÁNYBAN

Rejtvényünkben a Bikini együttes 38 dalának címét rejtettük el nyolc irányban. A ki nem húzott betűk összeolvasva adják a megfejtést, két másik közkedvelt slágerük címét. A megfejtéseket március 31-ig várjuk a helyorseg@liliumaurum.sk-ra. A helyes megoldók között értékes könyvsomagot sorsolunk ki. Februári rejtvényünk nyertes Cziria Sándor (Udvard). Gratulálunk!

ADJ HELYET

ADJON AZ ÉG

AMERIKA

ANARCHIA

BÁTYUSKA

BÉCSI KAPU

BÚCSÚ

DOLINA

ÉBREDÉS UTÁN

EMLÉK

FAGYI

GYEREKMESE

HA LENNE

HOLNAP

HAJNAL

HAZAFELE

JAJ, JAJ

JÓBARÁTOK

JÓLÉT

KÖZELI HELYEKEN

LAGZI

LÓHERE

MEDVETÁNC

MIELŐTT

ELMEGYEK

MONDJ IMÁT

NAGY BARÁT-

KOZÁSOK

NEHÉZ A DOLGA

NÉPMESE

REPÜLŐK

SZÉP VAGY

TAVASZ

TELIHOLD

TEMESVÁRI

VASÁRNAP

TOVÁBB

UTCABÁL

VALAKI KÉNE

VERI AZ ÉLET

VÍZIO

ZUHANÁS

Készítette: Z. Németh István

N T N A G Y B A R Á T K O Z Á S O K
 Á B E S H A L E N N E H O L N A P E
 T B E M N U P A K I S C É B Z É I Y
 U Á M I E Ü K H L E S T T K K Á Y G
 S V L G L S A A S A A G O Ö L T G E
 É O É Ö U Z V N T V Y T Z I A T A M
 D T K Y A Í É Á A E Á E U Z N E F L
 E É T F Z P M S R R L T R G J Y G E
 R Á E I M I Z E A I C I É A A L É T
 B L Ó E J É K B H A V H H L H E Z T
 É H S D P M Ó E B Z M A I O Ó H A Ö
 A E N V E J L Á V É U E S A L J N L
 O O A S A Y L L N L A H R Á M D O E
 M G E J E É L Ó H E R E A I R A J I
 Y G J K M E D V E T Á N C N K N D M
 I A E N É K I K A L A V D Ö Á A A M
 J N E H É Z A D O L G A B Ú C S Ú P

képregény

A ZONGORA

Jancsó Péter novellájából a forgatókönyvet írta: Z. Németh István rajzolta: Gergely László

CSAK LASSAN AZ UJJAKKAL. NEM SZERETIK A VENDÉGEK, HA TÚL SZENVEDÉLYESEN JÁTSZOM, VAGY TÚL ERŐSEN ÜTÖM LE A BILLENTYÜKET.

MÁR NYOLC ÉVE TÖLTÖM ITT AZ ESTÉIMET. MINDEN VENDÉGET ISMEREK, A PILLANTÁSUKBÓL TUDOM, MIT SZERETNÉNEK HALLANI, S NÉMI APRÓ FEJÉBEN TELJESÍTEM IS A KÍVÁNSÁGAIKAT.

DE A KOCSMÁNÁL IS JOBBAN SZERETEM A ZONGORÁMAT!

KISKOROM ÓTA VÁGYTAM EGY VERSENYZONGORÁRA. ÚGY GONDOLTAM, HA SOKAT GYAKORLOK, ÉN LEHETNÉK A LEGGYORSABB ZENÉSZ A VILÁGON. NAGYON BUTA KÖLYÖK VOLTAM. MA MÁR NEM AKAROK GYORSAN ZONGORÁZNI.

TUDOM, NEM EGY DÍJNYERTES DARAB: ÖREG, KOPOTT, GYAKRAN ELHANGOLÓDIK, A CISZS BEESETT...

EBBEN A ZONGORÁBAN VAN VALAMI MEGMAGYARÁZHATATLAN, AMI KÜLÖNLEGESSÉ TESZI. LELKE VAN. OLYAN, MINTHA A TESTEM RÉSZE LENNE, AZ ELMÉM KITERJESZTÉSE.

A LÁBA PEDIG KIJÁR, AMIÓTA EGY VEREKEDÉSNEEL MÁRKOS BILL MAROKRA FOGTA, ÉS...

EGY NAPON EDVÁRD, A KOCSMA TULAJDONOSA KÖZÖLTE VELEM, HOGY...

TETEMES ADÓSSÁGOMBÓL SZERETNÉK TÖRLESZTENI EGY KICSIT, HOGY MARADJON MÉG PÁR UJJAM A KEZEMEN.

TELJESEN ÖSSZETÖRT A HÍR. ÉLETEMBEN NEM JÁTSZOTTAM MÉG ANNYIRA LEHANGOLT ÁLLAPOTBAN, MINT AZNAP...

ÉJJEL NEM TUDTAM ELALLIDNI, CSAK FORGOLÓDTAM AZ ÁGYAMON. MÁSNAP MINDENEMET PÉNZZÉ TETTEM, ÉS VETTEM RAJTA SZÁZHUSZONHÉT SORSJEGYET.

HOLNAP MÁR NEM KELL ZONGORÁZNOD. ÚGY DÖNTÖTTEM, TOMBOLÁRA BOCSÁTOM EZT A VACAKOT.

VÉGÜL RÁM MOSOLYGOTT A SZERENCSE, ENDEM SORSOLTAK KI!

MEGNYERTEM!!!

IGAZ, EGYEDÜL INDULTAM A ZONGORÁÉRT FOLYTATOTT VERSENYBEN...